

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

Introducció.

Evolució de l'antiga Unió Soviètica

La dissolució de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS), consumada el desembre del 1991, representa un desenllaç de crisi sense precedent en la Història: un actor estratègic de primer pla desapareix, sense guerra, ni tant sols civil. Com han fet notar diversos observadors, el final de l'URSS marca, políticament i simbòlicament, el final del segle XX. Moltes de les conseqüències d'un esdeveniment d'aquesta transcendència queden encara per davant. La present edició del dCIDOB es proposa analitzar l'evolució de l'espai postsoviètic i oferir al lector el major nombre possible d'elements per a la comprensió d'una realitat tan complexa.

A partir d'un punt de sortida comú, el llegat soviètic, els nous Estats semblen prendre un rumb que els durà probablement a destins polítics, socials i econòmics molt diferents. Tanmateix, es pot afirmar que el llegat de l'Estat/partit rus imperial/soviètic i la forma en que aquest s'ha estibat continuen condicionant les opcions que es presenten davant dels governs i pobles dels nous Estats. Tots ells han d'afrontar el desafiament de construir al mateix temps institucions -polítiques, econòmiques i jurídiques- eficients, algunes de les quals són condicions prèvies per a una evolució econòmica i política estable. D'aquí neix un dels dilemes més grans de la nova realitat: en les condicions existents resulta difícil imaginar com, sense un Estat fort, podran ser implantats els requisits necessaris pel funcionament d'un sistema constitucional i democràtic; però, d'altra banda, tenint en compte la cultura política heretada per aquests pobles, és impossible no preocupar-se per les derives autoritàries i antidemocràtiques d'aquests Estats, com, de fet, està succeint ja en alguns països de l'Àsia Central.

Però probablement, de tots els reptes que han sorgit sobre les cendres del sistema soviètic, el futur democràtic de Rússia n'és el més gran. D'ell dependrà en gran part el destí de cada Estat en particular i del conjunt de la CEI en general. L'evolució de les relacions russo-ucraïneses, especialment, serà una de les principals pedres de toc que demostrarà si la nova Rússia és capaç de desenvolupar una política post-imperial diferent de la del passat. I aquesta és, precisament, una de les condicions imprescindibles per a garantir l'orientació democràtica de la seva pròpia evolució interna.

DCIDOB 48-49. Evolució de l'antiga URSS.

Mapa antiga URSS.

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

Mapa repúbliques i regions de la Federació Russa.

REPÚBLIQUES I REGIONS DE LA FEDERACIÓ RUSSA

Repúbliques

1. Adygeya
2. Altai
3. Bashkortostan
4. Buriatia
5. Carelia
6. Xexenia*
7. Xuvashia
8. Daguestan
9. Ingushetia*
10. Khakasia
11. Kabardino-Balkaria
12. Kalmukia
13. Karaxai-Xerkess
14. Komi
15. Marii-El
16. Mordovia
17. Ossètia del Nord
18. Sakha (Yakutia)
19. Tatarstan
20. Tuva
21. Udmurtia

Territoris (Krais)

22. Altai Krai
23. Khabarovsk
24. Krasnodar
25. Krasnoyarsk
26. Primorski
27. Stavropol

Regions (Oblasts)

28. Amur
29. Arkhanguelsk
30. Astrakhan
31. Belgorod
32. Birobidjan**
33. Briansk
34. Xeliabinsk
35. Xita
36. Irkutsk
37. Ivanovo
38. Kaliningrad
39. Kaluga
40. Kamxatka
41. Kemerovo
42. Kirov
43. Kostroma
44. Kurgan
45. Kursk
46. Leningrad
47. Lipetsk
48. Magadan
49. Moscou
50. Murmansk
51. Nijni Nóvgorod
52. Nóvgorod
53. Novossibirsk
54. Omsk
55. Orel
56. Orenburg
57. Penza
58. Perm
59. Pskov
60. Riazan
61. Rostov
62. Sakhalin
63. Sámara
64. Saratov
65. Smolensk
66. Sverdlovsk
67. Tambov
68. Tiumen
69. Tomsk
70. Tula
71. Tver
72. Ulyanovsk (Simbirsk)
73. Vladímir
74. Volgograd
75. Vologda
76. Voronej
77. Yaroslavl

Districtes autònoms (Okrugs)

78. Aga Buryat
79. Xukxi

80. Evenk

81. Khanti-Mansi
82. Komi-Permiak
83. Koriak
84. Nenets

85. Taimyr

86. Ust Orda Buriat
87. Yamal Nenets

Ciutats federals amb estatut equivalent a oblast

88. Moscou*

89. San Petersburg ♦

* Frontera no establerta
** Regió autònoma jueva

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

Conflictes a l'antiga Unió Soviètica.
Francesc Serra.

Conflictes a l'antiga Unió Soviètica

Francesc Serra*

Durant la segona meitat del 1991 un seguit d'esdeveniments, especialment a partir de l'intent de cop d'Estat del 19 d'agost, van culminar amb la dimissió de Mikhaïl Gorbaxov com a president de la Unió Soviètica, la qual cosa feia efectiva la dissolució de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS). Així, i d'una manera un tant precipitada i imprevista, els països que es trobaven federats dins de l'URSS es van veure constituïts en Estats independents de dret i de fet.

En algunes repúbliques es tractava de la materialització de vells anhels profundament sentits i àmpliament compartits, especialment als països bàltics. En altres casos, els nous Estats havien sorgit a conseqüència de la precipitació dels esdeveniments; així, mentre les repúbliques asiàtiques s'enfrontaven a una nova situació, pràcticament imprevista i que més aviat els perjudicava econòmicament, a Ucraïna i a Bielorrússia la nova situació política contrastava amb una llarga tradició de convivència entre els pobles eslaus. En més d'un cas no només es tractava d'acabar amb els setanta-quatre anys de poder soviètic, sinó d'una història de domini rus que ja havien encetat els tsars segles enrere.

Els líders i les èlites polítiques dels flamants països independents, gairebé tots ells formats a l'ombra del Partit Comunista, es van trobar amb una mena de regal insospitat i, de vegades, enverinat; i, el que és més important, els diferents països no estaven preparats per a la nova situació. La Unió Soviètica funcionava com una macroestructura econòmica immensa en la qual tots els seus membres es complementaven en l'esperit comunista de la planificació absoluta;

malgrat la profunda crisi generalitzada, les xarxes de producció, distribució i consum continuaven existint i funcionant prou com per fer dependre totalment unes repúbliques de les altres. Però, a banda de les fortes dependències econòmiques, hi havia realitats socials clares que xocaven amb la dissolució de la Unió Soviètica.

No es tracta solament del sentiment diferenciador que poguessin sentir uns o altres pobles, i de la voluntat d'independència que tinguessin, sinó d'interrelacions entre els diferents pobles creades durant dècades, o segles, de convivència sota una mateixa construcció estatal. L'existència d'un Estat unificat havia fomentat, des de l'època tsarista, una sèrie de moviments migratoris, sovint naturals, però de vegades provocats per les autoritats, tant per deportacions forçades de milions de persones com pel foment artificial de migracions per tal de diluir l'homogeneïtat ètnica de les terres més rebels. D'aquesta manera, en el moment de la independència, més de 60 milions de ciutadans de l'antiga Unió Soviètica es van trobar que no formaven part de l'ètnia titular de la república que habitaven.

Els desplaçaments produïts afavorien la concepció d'unitat de la Unió Soviètica, en oferir casos palpables en els quals la unitat estatal potenciava uns intercanvis humans que, en principi, havien de ser beneficiosos per a tothom. Com s'ha dit en alguna ocasió, possiblement els únics soviètics autèntics que han arribat a existir són aquells russos per als quals l'URSS comportava l'existència d'una entitat estatal que anava més enllà de la seva adscripció ètnica i territorial. En desaparèixer aquest marc polític superior, la seva situació personal a les terres que habitaven queda en entredit.

En la majoria dels casos s'ha obviat la problemàtica; s'hi mantenen les ma-

teixes lleis de ciutadania d'abans, adaptades als nous Estats, i es compta amb tots els ciutadans ex-soviètics que vis-

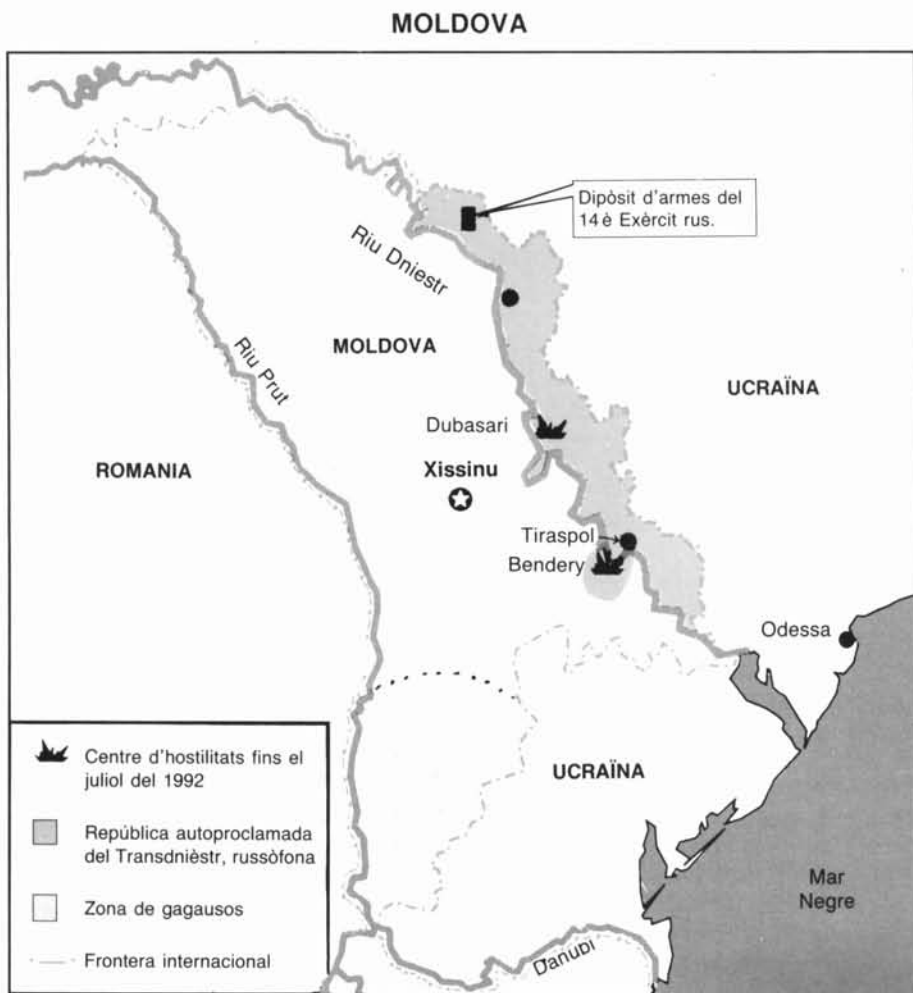

Els líders dels flamants països independents es van trobar amb una mena de regal insospitat i, de vegades, enverinat; i, el que és més important, els diferents països no estaven preparats per a la nova situació.

quin en el territori de la república. Això no es deu solament a una voluntat d'evitar els conflictes i de fomentar la convivència; en algunes repúbliques, especialment les asiàtiques, els membres de les ètnies autòctones continuen arrossegant un llegat secular de cultures nòmades i ramaderes, mentre que tant les ocupacions tècniques com la majoria dels càrrecs administratius són acaparats per europeus, russos la majoria de les vegades.

L'any 1989 més de 25 milions de russos vivien fora de les fronteres de la Federació Russa, en d'altres repúbliques llavors soviètiques (als quals caldria afegir uns onze milions de no russos que tenen el rus com a llengua principal). És difícil crear una caracterització general de la situació d'aquests russos. Gairebé a tot arreu gaudien, i gaudeixen encara, de posicions pràcticament de privilegi, en acaparar la major part d'alts

* Antropòleg. Master en estudis internacionals per la Fundació CIDOB.

Font: RFE/RL Research Report, n° 25, 1993

càrrecs administratius i de posicions qualificades en indústries, universitats, etc. En certes zones formen comunitats compactes molt lligades a Rússia, però la seva situació particular i la seva voluntat política actual difereix en gran manera d'un cas a un altre. En d'altres zones, finalment, configuren obstacles clars per a la reconstrucció de l'Estat nacional, però només a Letònia i a Estònia són objecte d'una política clarament discriminatòria.

D'ençà de la dissolució de l'URSS s'han produït diversos casos que han saltat a l'actualitat sobre la situació dels russos en diversos indrets. A Rússia mateix, com a reflex d'una sensibilització de l'opinió pública, s'exerceix una pressió del Parlament i de diverses institucions per a la protecció d'aquests russos de l'«estranger proper». Això s'ha traduït, en ocasions, en la intercessió de la Federació Russa davant d'institucions internacionals per tal de garantir allò que ells entenen per Drets Humans dels russos com a minoria. Però aquesta preocupació s'ha traduït sovint en pressions fortes sobre els països veïns, pressions que han arribat de vegades al grau d'amenaçes. En aquests casos es combinen els sentiments nostàlgics de bona part de la població russa amb la demagògia populista de certs líders, les ambicions territorials i estratègiques de l'Estat i un interès real per la situació dels russos pretesament amenaçats en un o altre grau.

Crimea

Històricament, Crimea ha estat sempre una cruïlla de pobles, a causa de la seva posició estratègica i del seu clima, que l'han fet ser cobejada per diversos Estats i pobles. Arran de la Segona Guerra Mundial els tàtars, la població autòctona i majoritària a la península, van ser deportats per Stalin, que els acusava de connivència amb els nazis, i fins a l'any 1989 no van poder començar a tornar a la seva terra d'origen. Entretant, la base naval de Sebastòpol es va potenciar fins a fer-ne un dels puntals de la marina soviètica, i al seu voltant es va crear, com en d'altres indrets, una indústria militar potent que va atraure centenars de milers de russos, tant militars com civils, com també nombrosos ucraïnesos, especialment al nord. Malgrat aquest procés demogràfic, l'any 1964 Nikita Khruixov va «regalar» Crimea, que fins llavors depenia de la Federació Russa, a Ucraïna, per commemorar el sis-cents aniversari de la incorporació d'Ucraïna a Rússia.

L'any 1989, dels 2.430.000 habitants de Crimea, dos terços són russos i només una quarta part ucraïnesos; els tàtars eren solament 38.000 (1,5%), però es calcula que tres anys més tard ja arriben a 210.000. Aquesta distribució ètnica no va impedir que la població de la península, atreta per les perspectives del procés, es pronunciés massivament,

en el referèndum de desembre del 1991, a favor de la independència d'Ucraïna. Després de proclamar la seva autonomia (acceptada per Ucraïna), el nou govern crimeà va menar una política d'estira i arronsa davant de l'impuls nacionalista del govern central de Kíev. Al mateix temps sorgeix un conflicte entre Rússia i Ucraïna pel control de la importantíssima flota del mar Negre, amb base a Sebastòpol. Malgrat l'acord de partició de la flota, molts comandaments, d'origen rus i amb un sentiment de lleialtat molt fort envers Moscou, es neguen a acatar l'autoritat ucraïnesa. Enmig de la tensió d'aquesta disputa, sectors nacionalistes i comunistes russos aconsegueixen un vot en el Parlament de Moscou a favor de la incorporació de la península a Rússia. Aquesta idea es va estenent entre els dirigents de Simferòpol (capital de Crimea), els quals, en el seu enfrontament amb Kíev, convoquen un referèndum que obre el camí cap a la proclamació de la independència de Crimea o la seva incorporació a Rússia. Ucraïna rebutja la validesa d'aquest referèndum, al mateix temps que s'assegura un tractat amb Moscou que eviti un enfrontament obert entre tots dos països. Actualment, doncs, el conflicte està estancat, malgrat el ressorgiment de la tensió que ha seguit a l'elecció del radical Ivan Mèxkov a la presidència de Crimea. Tanmateix, els dos Estats involucrats han expressat reiteradament la seva voluntat de mantenir l'estabilitat de la zona. Però les opinions públiques de Rússia, Ucraïna i Crimea han viscut exaltacions que han fet perillar precisament aquesta estabilitat, i en qualsevol moment es pot revifar el foc de les reivindicacions i l'enfrontament.

Transdnièstr

On sí que s'ha arribat a les armes és a Moldova, a la franja del Transdnièstr. Aquest territori, que ja havia pertangut a l'Imperi rus, va ser arrabassat per l'URSS a Romania després de la Segona Guerra Mundial. Després de la guerra, amb Romania ocupada per l'exèrcit roig, Moldova es constitueix com a República soviètica, amb tot el territori de l'antiga Bessaràbia més una regió autònoma soviètica anterior situada a la ribera oriental del riu Dnièstr. En dissoldre's la Unió Soviètica, l'any 1991, el nou Estat independent moldau declara la seva intenció d'assolir la reunificació amb Romania. Aquesta probabilitat és rebuda amb preocupació per la població eslava de la franja del Dnièstr. Aquesta zona, tradicionalment ucraïnesa, era poblada de russos i ucraïnesos russificats, en tot cas més proclius a qualsevol dels dos Estats eslaus que a una Romania que no es mostra, ara per ara, gaire respectuosa amb els drets de les minories. Ja el juliol del 1990, davant

l'ímpetu dels nacionalistes moldaus, els russòfons proclamen la república del Transdnièstr, i s'enfronten directament al nou Estat. El desembre del 1991 el govern de Tiraspol (capital del Transdnièstr) s'alça en armes, amb el suport de l'exèrcit rus establert a la zona, i inicia un greu i sagnant conflicte que produeix centenars de víctimes abans que no s'estabilitzi el front.

La situació s'agreuja quan els gagaüsos, una minoria d'origen turc del sud de Moldava, també se subleven en armes, mentre les opinions públiques de Rússia i Romania viuen una certa exaltació nacionalista. El juliol del 1992 les autoritats moldaves arriben a un acord amb Moscou pel qual accepten un alto-el-foc i el desplegament de forces russes d'interposició a la zona. Entretant, el debat intern sobre la reunificació amb Romania perd força, sobretot en vista a la situació política i econòmica poc atractiva d'aquesta darrera, i Moldava inicia llavors un procés de normalització del seu Estat, malgrat que una cinquena part del seu territori (entre el Transdnièstr i la zona controlada pels gagaüsos) continua sent-li rebel i que la pròpia identitat nacional de Moldava està entredit pels països veïns i per sectors pro-romanesos de la pròpia població.

Països bàltics

Les poblacions russes s'enfronten a problemes igualment greus a Letònia i Estònia, que, com Lituània, havien estat països independents del 1918 al 1940. Els Estats bàltics sorgits l'any 1991 es consideren hereus directes dels del període d'entreguerres i pretenen exercir-ne una continuïtat en tots els aspectes. El problema sorgeix del fet que la composició ètnica d'aquests països ja no és la mateixa de llavors. Quan aquests països eren independents, les poblacions titulars formaven masses compactes que justificaven el control de les ètnies respectives sobre els seus Estats; els russos que hi eren presents, com a recordatori dels segles de domini tsarista, no representaven més que una minoria entre d'altres, de no més d'un 10% de la població.

Arran de les dues ocupacions soviètiques —l'annexió del 1940, com a conseqüència del pacte Molotov-Ribbentrop, i l'«alliberament» del 1944—, centenars de milers de lituans, letons i estonians van haver de fugir a Occident o van ser deportats; desenes de milers d'aquests deportats van morir en el seu exili forçat. Entretant, el nou domini soviètic va potenciar les característiques industrials del Bàltic: al voltant de les drassanes de Tallinn i Riga es van desenvolupar grans bases navals i potents indústries militars i d'altres menes. Això, afegit a un nivell de vida sensiblement millor que el de la resta de l'URSS, va

A diverses zones els russos configuren clars obstacles per a la reconstrucció de l'Estat nacional, però només a Letònia i a Estònia són objecte d'una política clarament discriminatòria.

atreure un allau d'immigrants, majoritàriament russos, que es van establir principalment a Letònia i a Estònia.

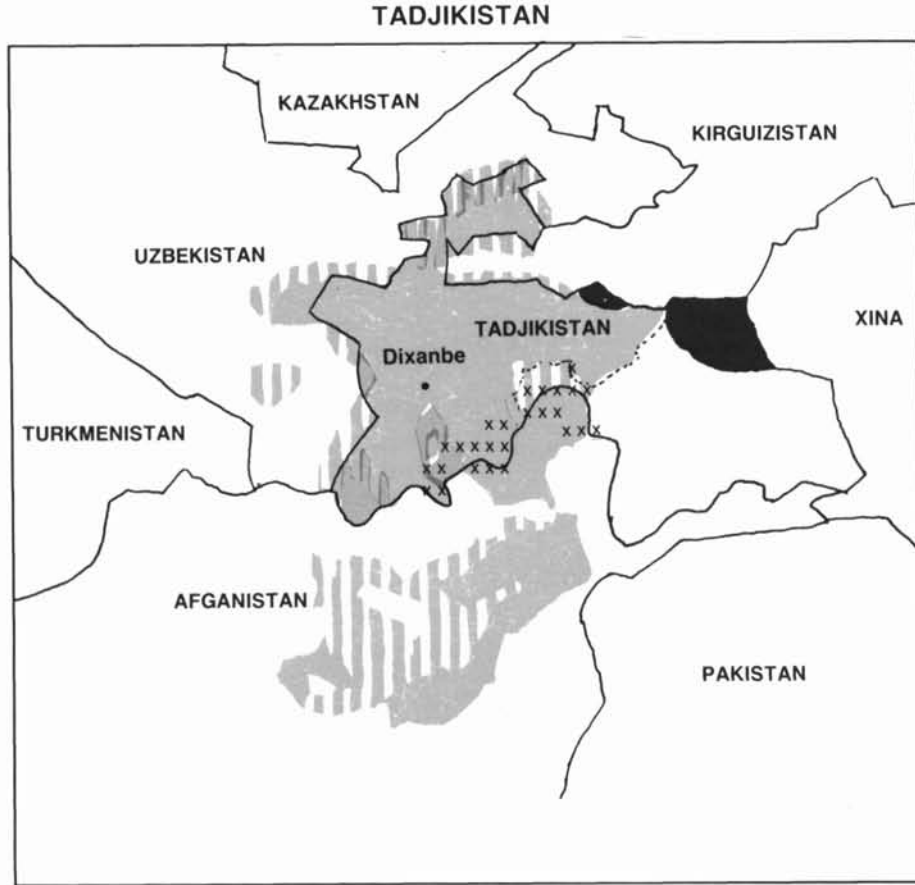
En el moment de la independència, per la qual tant havien lluitat aquests països, els letons només representen la meitat de la població del seu propi país, i els estonians prop de dos terços de la seva. Val a dir, però, que les poblacions russes (34% a Letònia i 30,3% a Estònia) no van comportar, en general, una força enfrontada als autòctons. Ans al contrari, en els diversos referèndums i eleccions realitzats durant la *perestroïka* es van decantar per les opcions independentistes, i quan els sectors reaccionaris del Partit Comunista i de l'exèrcit soviètic van voler mobilitzar-los per enfrontar-los a les autoritats nacionalistes dels diferents Estats, pocs van ser els que els van secundar.

El problema sorgeix més tard, a Estònia i Letònia, amb la política de reconstrucció dels dos Estats. En considerar-se hereus dels Estats d'entreguerres, els nous països proclamen lleis de ciutadania directament relacionades amb els antics països. Inicialment només tenien dret a la ciutadania estoniana, letona i lituana aquells que haguessin estat ciutadans dels respectius Estats entre els anys 1918-1940, i els seus descendents. No es tractava només d'una manera d'entroncar amb els Estats anteriors; també era una mesura destinada a garantir el control dels Estats per part de les poblacions autòctones. Això deixava fora centenars de milers de ciutadans que, fins i tot, podien haver nascut en aquests països. Davant les pressions, tant internes com externes (molt especialment de Rússia i de l'Europa occidental), les legislacions s'han flexibilitzat per a l'adopció de la nacionalitat, però sovint aquest procés és considerat encara lent o restrictiu. De moment, els no autòctons han quedat pràcticament impossibilitats per a participar en les eleccions que s'han cele-

brat fins ara, per la qual cosa no poden aportar gaire en la reconstrucció dels països i en l'elaboració de les noves legislacions. Lituània, amb una minoria russa més reduïda, ha adoptat una política més liberal i la pràctica totalitat de les minories del país ha tingut la possibilitat d'adoptar la nacionalitat lituana. En canvi, a Estònia i Letònia, els tràmits exigits deixen fora d'aquests països milers de russos que, per tant, no tenen accés a drets civils com ara el vot, la possessió de terres, el funcionari o l'exercici d'activitats professionals. Això ha fet que la crisi econòmica que viuen aquests països hagi escarnit particularment les poblacions eslaves. Les demandes d'aquestes poblacions per flexibilitzar més les lleis de ciutadania compten amb l'oposició frontal de sectors dels governs mateixos, que desitgen recuperar el predomini ètnic dels autòctons. Entretant, Rússia pressiona en defensa dels seus connacionals; a banda de les gestions diplomàtiques bilaterals i de les sol·licituds d'intervenció davant d'organismes internacionals, les autoritats de Moscou han lligat la retirada de les seves forces estacionades al Bàltic amb el respecte dels drets dels russòfons. No és cap casualitat que l'únic Estat del qual l'exèrcit rus ha completat la seva retirada sigui Lituània, que ha resolt la problemàtica de la seva població russa.

Tadjikistan

A banda de la situació dels russos fora de la Federació Russa, altres conflictes a l'antiga Unió Soviètica s'han anat desenvolupant de manera cruenta. Gairebé sempre tenen un origen o una relació amb problemes ètnics de rerafons antic. El més sagnant i, probablement, el més complex, és el que es manté a la república centrasitàica del Tadjikistan. L'origen de l'enfrontament cal cercar-lo en la competència gairebé personal entre dirigents de l'antic règim comunista, gelosos d'un poder que no volien deixar, i els polítics de l'oposició, que davant la intransigència del poder van dur les seves protestes a l'alçament. Les implicacions, però, van més enllà d'aquest esquema inicial, i una guerra prolongada (des de la tardor del 1992) en la què havia estat la república més pobra de l'URSS posa al descobert rivalitats ideològiques (a banda del seu enfrontament amb el govern central, a l'oposició, formada per una coalició heterogènia de demòcrates i islamistes, hi ha hagut figures importants), regionals (la majoria dels dirigents comunistes provenen del nord, enfront del sud i del Pamir, més marginats), religioses (els ismaelites, importants al Pamir, s'han unit a l'oposició), ètniques (els uzbeks, que constitueixen la quarta part de la població, han fet costat als comunistes) i geoestratègiques (l'Uzbekistan ha acu-

Font: Atlas des peuples d'orient. La Découverte, Paris 1993

- Tadjiks
- Uzbeks
- Tadjiks del Pamir i Pamiris
- Kirguisos
- x x x Àrea d'hostilitats

dit en defensa dels comunistes, no tant per fer costat als seus connacionals com per defensar el seu paper de líder regional). Al mateix temps, la proximitat geogràfica i els vincles ètnics amb l'Afganistan faciliten un contagi de la conflictivitat bèl·lica d'aquest país, mentre els traficants de drogues i d'armes han fet del Tadjikistan un peu de platja a la CEI. Mentre la població russa fugia en massa de la conflictivitat i de l'auge nacionalista, la CEI ha fet intervenir l'exèrcit rus com a força d'interposició, amb vista a preservar el flanc sud en una zona especialment crítica i que amenaça contagi. Amb més de 50.000 morts i milers de refugiats, el conflicte sembla haver-se estancat, però el país continua esquarterat i el retorn a una situació bèl·lica continua sent un perill constant.

Geòrgia

Una altra república que ha viscut un seguit de conflictes sagnants és Geòrgia. Ja abans de l'assoliment de la independència, l'any 1990, l'Ossètia del Sud, una regió autònoma de Geòrgia oposada a la política nacionalista de Tbilisi, havia demanat la unificació amb la veïna república d'Ossètia del Nord,

part integrant de la Federació Russa. La reacció georgiana es va traduir en un enfrontament armat que va provocar desenes de morts i un cruel bloqueig econòmic. La precària situació s'ha anat prolongant fins a la reincorporació recent de Geòrgia a la CEI, que ha permès la instal·lació a l'Ossètia del Sud d'una força russa d'interposició. Més sagnant ha resultat el conflicte d'Abkhàzia, república autònoma de Geòrgia que també va resistir els intents assimilacionistes del primer líder de la nova Geòrgia independent, Zviad Gamsakhúrdia. El conflicte entre el govern central georgià i els nacionalistes abkhazos (la població abkhaza havia quedat reduïda a prop d'un 18% del total en el seu propi territori, després de generacions de política immigratòria georgiana) es va traduir en un seguit de declaracions de sobirania abkhazes que van ser respostes des de Tbilisi amb la desautorització i finalment, a l'agost del 1992, amb l'entrada de tropes georgianes a Batumi, la capital abkhaza. En la guerra consegüent, la feblesa de l'exèrcit georgià, debilitat per la seva pròpia guerra civil entre els partidaris de Gamsakhúrdia i l'oposició, comandada per Xevardnadze, va decantar la victòria cap als rebels independentistes, que van foragitar els

La CEI està vivint el seu reconeixement generalitzat com a entitat supranacional mitjançera i estabilitzadora, però és també el marc en el qual Rússia va recuperant de mica en mica el seu paper de líder.

georgians de Batumi l'estiu del 1993. El govern va acceptar un alto-el-foc que comporta la independència de fet d'Abkhàzia i la presència de tropes russes d'interposició, malgrat que manté nominalment la integritat territorial georgiana.

Nagorno Karabakh

No gaire lluny d'allí s'estava duent a terme una guerra cruenta, la més prolongada de l'antiga Unió Soviètica, que involucra directament dos Estats membres de la CEI. Nagorno Karabakh, una regió muntanyosa on la majoria de la població és armènia, pertany a l'Azerbaidjan d'ençà que, l'any 1923, Moscou va resoldre el conflicte entre tots dos països adjudicant la regió a l'Azerbaidjan. La qüestió de Nagorno Karabakh ha estat una de les constants del nacionalisme armeni dels darrers anys, i la principal plataforma política del moviment nacional d'aquesta república. L'any 1988, amb la *perestroika*, els armenis d'Armènia i de Nagorno Karabakh reprenen la polèmica i proclamen la reunificació. La reacció a l'Azerbaidjan i a Armènia va ocasionar allaus de refugiats d'una i altra banda, especialment arran dels progrms anti armenis que es van produir a l'Azerbaidjan (el 1988 i el 1990). Amb voluntat mitjançera, l'encara existent poder central soviètic pren el control directe de la regió en disputa durant més d'un any, però acaba dictaminant, un cop més, a favor de l'Azerbaidjan. Després de la dissolució de l'URSS, Nagorno Karabakh proclama (a començament del 1992) la seva independència i crea el seu propi exèrcit, que s'enfronta, amb el suport indisimulat d'Armènia, a les forces àzeris. Malgrat els diferents intents de mediació internacionals, la guerra ha progressat en benefici dels armenis, que a més d'alliberar el Nagorno Karabakh i obrir corredors de comunicació amb Armènia, han ocupat territori àzeri i diverses ciutats de l'entorn del seu enclavament.

EL CAUCAS

★ Conflictes armats

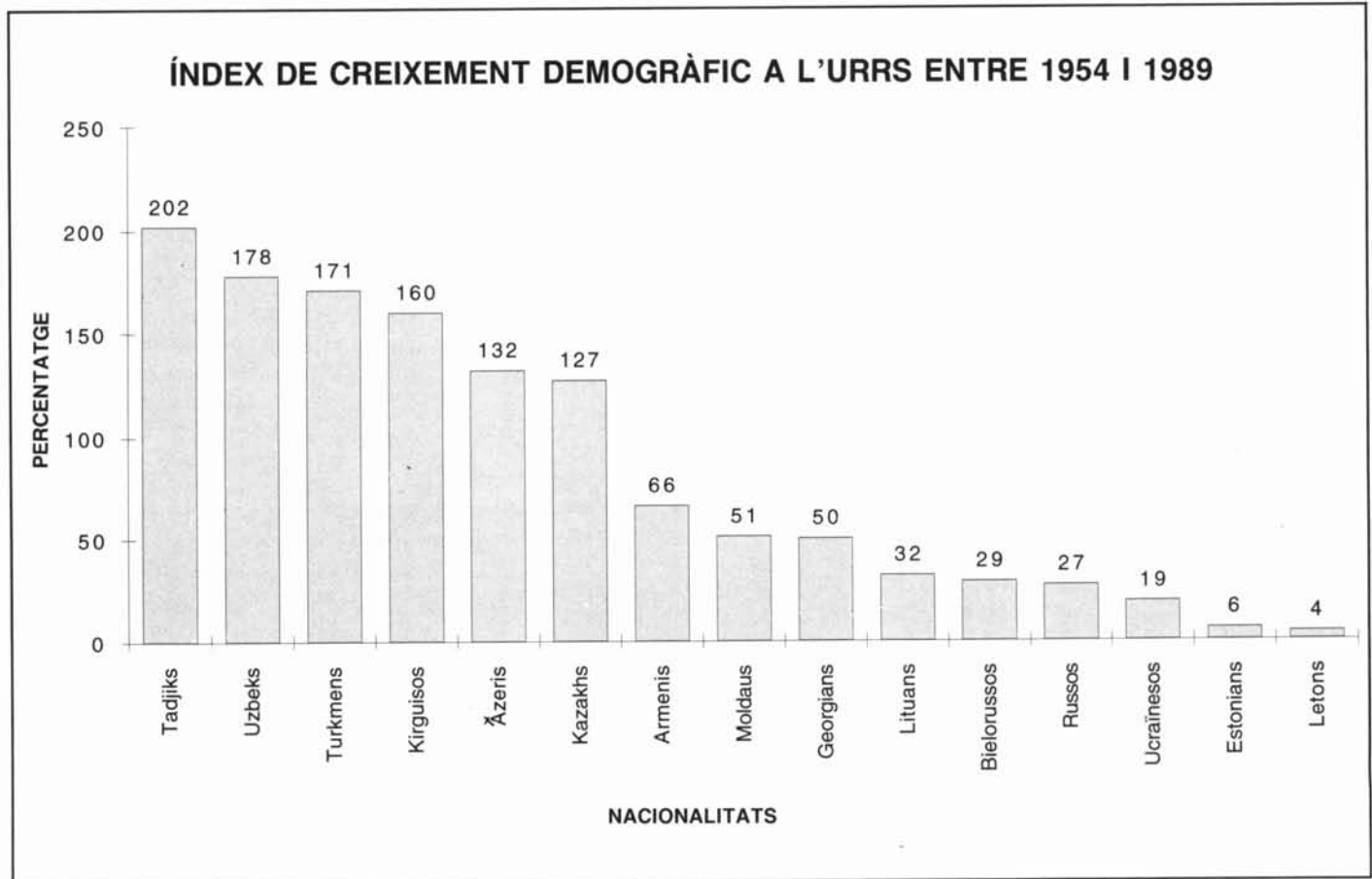
Les successives desfetes militars han provocat una greu inestabilitat interna a l'Azerbaidjan (caiguda de dos presidents) i han posat en perill l'estabilitat regional, ja que el conflicte ha despertat la preocupació de Rússia, Iran i, sobretot, de Turquia, que està unida per lligams històrics, ètnics i geoestratègics amb l'Azerbaidjan, i manté una forta rivalitat històrica amb Armènia.

Conclusions

En desmembrar-se la Unió Soviètica, els diferents Estats que en van sorgir, a més dels problemes econòmics i socials heretats, es troben amb una factura molt alta per assolir la seva pròpia cohesió social i política. Van ecllosionar diversos conflictes latents o creats pel nou ordre de coses, i que la celeritat

dels processos no permetia preveure. L'apressament de la dissolució i la manca de voluntat d'alguns dirigents (en particular els ucraïnesos) tampoc no van permetre la definició d'un mecanisme supraestatal prou consensuat que permetés solucionar els possibles conflictes entre els diferents Estats. Com a conseqüència, la interposició diplomàtica i militar en aquests tipus d'enfrontaments sempre ha estat una tasca difícil i objecte de llargues negociacions entre les parts. Quan ja han passat més de quatre anys de la dissolució de l'URSS, sembla que els diferents nous països estan aconseguint normalitzar la seva vida política i asserenar els respectius processos d'estabilització interna. Si bé és cert que continua havent-hi greus conflictes diplomàtics i fins i tot bèl·lics, es tracta d'enfrontaments molt localitzats, on s'imposa la recerca de solucions negociades. La CEI està vivint el seu reconeixement generalitzat com a entitat supranacional mitjancera i estabilitzadora, però és també el marc en el qual Rússia va recuperant de mica en mica el seu paper de líder enfront d'una sèrie de nous Estats que, per la força de les coses —en particular la seva més gran debilitat econòmica— es troben amb un marge de maniobra molt estret per a una defensa plena dels seus propis interessos. ■

ÍNDEX DE CREIXEMENT DEMOGRÀFIC A L'URRS ENTRE 1954 I 1989

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

Quadre economic.

**Economia dels Estats de l'antiga URSS durant el període gener-setembre del 1993
(en % comparat amb el mateix període del 1992)**

	Producte material net	Producció industrial	Tràfic de mercaderies	Comerç amb la resta del món ⁽²⁾		Índex d'inflació	Ingressos nominals per família	Volum de negocis del comerç al detall	Índex d'atur l'agost del 1993
				Exportació	Importació				
Armènia	-28,4	-39,9	67,3	—	—	890	699	-41,4	5,5
Azerbaidjan	-11,6	-10,0	—	—	—	925	877	-43,0	—
Biellarús	-11,0	-14,6	—	-13,8	+ 77,7	952	1.064	+ 2,1	1,3
Federació Russa	-14,5	-16,5	-12,3	+ 16,1	-46,0	903	1.003	+ 4,5	1,0
Kazakhstan	-16,8	-12,1	-27,0	+ 35,3	-21,3	983	1.013	-14,3	0,5
Kirguizistan	-15,4	-27,0	-51,3	+ 1.209	+ 730	1.153	642	-21,3	0,1
Moldova	-8,6	+ 7,0	-41,5	+ 184	+ 129	859	714	-22,5	0,5
Uzbekistan	+ 0,2	+ 2,5	-20,9	-9,1	+ 39,5	702	1.099	+ 23,4	0,2
Tadjikistan	—	-25,5	-53,3	—	—	1.214	797	-42,6	0,7
Turkmenistan	—	+ 18,8	—	—	—	1.026	1.598	+ 12,9	0,0
Ucraïna	-12,0	-20,9	—	—	—	2.295	—	-16,1	0,3
Estònia	—	-31,8	—	—	—	136,8 ⁽³⁾	—	+ 20,0 ⁽⁴⁾	2,3
Letònia	-26,5 ⁽¹⁾	-43,6	—	—	—	155,4 ⁽³⁾	—	-27,0 ⁽⁴⁾	5,3
Lituània	—	-48,5	—	—	—	722,2 ⁽³⁾	—	-47,8 ⁽⁵⁾	1,7
Geòrgia	—	—	—	—	—	—	—	—	—

(1) PIB, gener-juny 1993. (2) No inclou el comerç amb els països de l'ex-URSS i ha estat avaluat en dòlars. Els valors d'aquest quadre fan referència al període gener-juliol 1993 en comparació amb els del mateix període de l'any 1992.

(3) Segon trimestre del 1993 comparat amb el primer trimestre del 1993. (4) Gener-agost 1993 (5) Gener-juliol 1993

Font: Le Courrier des pays de l'Est, 386/1994

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

Una nova política exterior russa?
Ernest Conesa.

Una nova política exterior russa?

Ernest Conesa*

Després d'una primera etapa d'incerteses i contradiccions sembla que Rússia ha acabat definint els objectius i les prioritats de la seva política exterior. Així ho demostra la contundència de les últimes actuacions i declaracions dels diplomàtics russos, la creixent influència de Rússia en la zona de l'antiga Unió Soviètica i, especialment, la recuperació d'un major protagonisme a Europa.

Començar de zero

El desembre del 1991 Rússia esdevé un Estat independent. Per primer cop després de tres segles ja no és el centre d'un imperi multinacional i les seves fronteres, sense Ucraïna, Bielorússia i part del Caucas, tornen a ser les que tenia en el segle XVII.

Com a nou Estat ha de plantejar-se tota una sèrie de qüestions essencials, en particular la definició d'una identitat nacional russa, tema complex degut al passat històric i a la confusió creada des del 1918 entre el que és rus i el que és soviètic. A això s'hi afegeix la nova situació territorial en la qual es troba Rússia: les fronteres anteriors que eren les delimitacions internes d'un sol espai econòmic, social i polític, passen a ser les noves fronteres externes de l'Estat. D'aquesta manera, 25 milions de persones que es consideren russes es troben, d'un dia per l'altre, vivint fora del seu país. Aquesta realitat es tradueix terminològicament en el concepte 'estranger proper', que a Rússia serveix per denominar els nous Estats sorgits de l'ex-URSS. Tots aquests

elements passen a formar part del gran debat intern que neix amb la desintegració de l'URSS, en el qual apareixen preguntes tals com: qui som els russos?, quin és el nostre projecte d'Estat i de societat?, quin és el nostre interès nacional?, com l'hem de defensar? Preguntes que tindran respostes ben diferents per part de les diverses forces polítiques russes, i que convertiran la política exterior en l'escenari privilegiat d'enfrontaments interns i cada vegada més polaritzats.

A començaments del 1992 hi ha una voluntat manifesta de Ièltsin i del govern reformista de renúnciar al passat imperialista de Rússia, pas previ i necessari per a la construcció d'un Estat democràtic i pel manteniment de les bones relacions amb els Estats Units i l'Europa occidental. L'aprovació per part de Rússia de les sancions contra Sèrbia el maig del 1992 i les reiterades manifestacions de respecte envers els Estats bàltics i els altres nous Estats s'han d'enquadrar dins d'aquesta política. Els reformistes esperen obtenir, a més, importants ajudes econòmiques i polítiques per afrontar la transició econòmica, política i social.

No obstant, aquest enfocament no és compartit per tothom. Els nacionalistes i comunistes ataquen aquesta política, ja que la consideren excessivament pro-occidental i contrària als interessos i a les prioritats tradicionals de Rússia. Tanmateix, dins de les pròpies instàncies governamentals existeixen opinions disperses sobre quines han de ser les prioritats i directrius de la política exterior russa. Això es tradueix en un conjunt d'actuacions i declaracions contradictòries i sovint enfrontades entre ministres i institucions. El cas més evident és la intervenció del 14è exèrcit rus a Moldova a favor de la minoria russa-ucraïnesa del Dnièstr durant l'estiu del 1992.

El gir de la política exterior russa

Aquest és el panorama quan el desembre del 1993 es fa públic un document del Ministeri d'Afers Estrangers en el qual es defineix el nou 'concepte' de la política exterior russa, en el qual s'atorga a l'"estranger proper" una creixent importància política. Una importància no només derivada de la protecció dels russoparlants, sinó també per l'èmfasi que es posa en la defensa de les fronteres exteriors de la Comunitat d'Estats Independents (CEI) com una condició prèvia per a l'estabilitat i la seguretat interior russa. Pocs dies després, Ièltsin fa una crida a les Nacions Unides a favor de l'aixecament de les sancions econòmiques contra Sèrbia, i afirma que la defensa de les minories russes a l'"estranger proper" serà una de les prioritats del seu govern abans que el reforçament dels lligams amb Occident.

El canvi de to i de prioritats s'acaba de fer evident amb unes altres declaracions de Ièltsin recolzant una major integració de la CEI i afirmant que la comunitat mundial ha de garantir a Rússia poders especials per aturar els con-

La prioritat passa a ser les relacions amb l'«estranger proper» i, en un segon pla, els països de l'Europa de l'Est incloent-hi l'ex-Iugoslàvia.

* Politòleg.

flictives en els territoris de l'antiga URSS. Aquesta proposta, rebutjada pels Estats bàltics i Ucraïna, que s'oposen a la idea d'una Rússia garant de la seva seguretat, i posteriorment matisada pel Ministeri d'Afers Estrangers rus, mostra que quelcom ha canviat en la política exterior russa. Des d'aquell moment la prioritat passa a ser les relacions amb l'"estraner proper" i, en un segon pla, els països de l'Europa de l'Est incloent l'ex-Iugoslàvia. Un canvi de prioritat que va acompanyat d'una major definició dels objectius i d'un to més contundent per part dels dirigents russos.

La raó més consistent per explicar el gir és aquella que considera que a finals del 1992 el cercle dirigent, especialment el més proper a Ièltsin, canvia la seva percepció de la realitat i, per tant, la seva política. A això no són aliens diversos fets.

En primer lloc, la constatació de les grans dificultats que la transició ha d'afrontar per tal de reeixir. Les esperances que l'enfonsament de l'URSS i la normalització de les relacions entre Rússia i Occident puguin fer que Rússia es converteixi ràpidament en un Estat modern, pròsper i democràtic, es veuen defraudades. Com declarava Ièltsin '(...) hem passat per una fase d'esperances exagerades (...) nosaltres mateixos sobreestimem les possibilitats d'Occident (...)'. (El País, 3/4/94). Es fa evident pels dirigents russos que la reforma econòmica és un procés llarg, en el qual l'ajuda occidental és necessària però insuficient davant de la inestabilitat política i econòmica en la qual viu Rússia.

En segon lloc, la percepció d'amenaçes a la seguretat russa. Durant aquest període, i al llarg del 1993, es produeixen processos separatistes o autonomistes dins de la Federació Russa que qüestionen la pròpia integritat del seu territori, com són les demandes d'un nou estatut polític a Iakútia-Sakha o a Buriàtia, o inclús les declaracions de secessió i independència de Txetxènia o de Tatarstan. Al temor a què Rússia segueixi el model de desintegració de la Unió Soviètica se li suma el perill derivat dels conflictes que es desenvolupen en l'"estraner proper" (Moldova, Caucas, Crimea o Tadjikistan), i que afecten els russoparlants i/o en els quals estan involucrades unitats de l'exèrcit rus. Una escalada de violència podria portar a l'extensió del conflicte al territori de la Federació, a la intervenció de tercers països i a l'aparició d'allaus de refugiats. A més, la permeabilitat fronterera facilita el contraban d'armes i drogues, cosa que no ajuda a l'estabilització del país.

En tercer lloc, el creixent impacte en l'àmbit polític intern de les tesis nacionalistes i comunistes reforçades per la

difícil situació econòmica. En l'enfrontament que mantenen el Parlament i l'executiu rus, ambdues parts utilitzen temes 'calents' de política exterior —com la defensa de minories russes o la presència de tropes en altres Estats— per atacar l'adversari, per aconseguir suport de sectors polítics i el suport popular.

En aquesta lluita l'opinió pública russa no és indiferent. Diverses enquestes han demostrat que la ciutadania russa està preocupada principalment per problemes interns i, en menor mesura, per aquells relacionats amb l'exterior. És cert, però, que l'apel·lació als sentiments de solidaritat amb els russos que viuen a les altres repúbliques i l'exhortació als tradicionals valors eslaus del poble rus poden fer que determinats temes puguin passar de l'àmbit extern a l'intern, o viceversa. D'això en són ben conscients totes les forces polítiques, especialment les forces nacionalistes i comunistes que no dubten a utilitzar al màxim aquests arguments.

Tot aquest conjunt d'elements ha fet que s'hagi produït, de fet, un significatiu apropament de postures dins de la classe política i entre aquesta i els militars, especialment pel que fa als grans eixos estratègics i als principals objectius, encara que no hagin desaparegut totes les discrepàncies. Aquest apropament s'ha plasmat en dos documents:

El primer objectiu de Rússia és evitar quedar-se al marge del sistema de seguretat que es creï a Europa, i més si aquest sistema ha d'estar centrat en l'OTAN.

a) el nou concepte de política exterior (primavera del 1993) i b) la nova doctrina militar russa (tardor del 1993).

La protecció dels conciutadans russos més enllà de les noves fronteres, la restauració dels lligams amb les antigues repúbliques de l'URSS, l'afirmació de Rússia com a gran potència mundial i la defensa de la comunitat eslava ja no són temes exclusius del discurs nacional-comunista, sinó que són compartits en major o menor mesura per Ièltsin i el seu executiu. La diferència ja no es troba tant en els temes, sinó en la manera d'abordar-los i en l'enfocament a llarg termini. Pels nacionalistes-

comunistes l'objectiu final de la política exterior russa és el restabliment de l'espai soviètic en les seves antigues fronteres, un model neo-imperial que no semblen compartir Ièltsin i el seu executiu. Un clar exemple d'aquesta voluntat neo-soviètica per part de l'oposició es va veure el passat 28 de maig del 1994 en el procés constituent del nou moviment opositor Acord Per Rússia. En aquesta reunió, Rutskoï afirmà que la tasca estratègica del nou partit és arribar al poder per restablir la unitat de l'Estat a les antigues fronteres de la Unió Soviètica.

L'estraner proper

Les relacions amb els antics Estats de la Unió Soviètica es converteixen així en la màxima prioritat russa. Rússia pretén mantenir la seva influència en l'àrea formada pels nous Estats de l'antiga Unió Soviètica, considerada pels militars com el perímetre de seguretat mínim de Rússia. Una influència que permeti defensar els interessos russos a la zona, siguin d'ordre polític, econòmic o social, com, per exemple, la defensa de les minories russes, o els interessos de seguretat, que són, ara per ara, els més importants. La peça clau per promoure aquesta influència és l'actuació de la diplomàcia i l'exèrcit rus en la prevenció i resolució de conflictes. Això significa la intervenció com a mediadors entre les parts en conflicte, el manteniment de bases militars o la presència d'efectius militars en altres Estats com a forces d'interposició.

Aquest enfocament és paral·lel a una doble estratègia. Rússia ha demanat en diferents ocasions que l'ONU, i altres organitzacions internacionals com la Conferència de Seguretat i Cooperació Europea (CSCE), li reconeguin poders especials per garantir la pau i l'estabilitat a la regió, per tal de donar als efectius militars russos en zones en conflicte un estatut de 'cascos blaus'. Al mateix temps, la diplomàcia russa està pressionant per aconseguir un major reconeixement internacional de la CEI com a organització regional, la qual cosa li permetria d'intervenir, sota mandat de l'ONU, per garantir la pau. Sigui actuant directament, o bé a través d'una organització en la qual té un pes preponderant, els objectius russos són clars. D'una banda legitimar el manteniment de bases i efectius militars fora de les seves fronteres sense ser acusats d'expansionisme. De l'altra, evitar el desplegament d'altres forces internacionals en una esfera que considera d'interès vital.

De moment, els seus intents formals no tenen gaire èxit. El 5 de maig del 1994, Butros Butros-Gali, secretari general de les Nacions Unides, negava a Moscou el vist-i-plau de l'ONU per a

La política russa cap a l'ex-Iugoslàvia des del 1992 no ha contradit, en línies generals, els esforços occidentals per arribar a un acord que no requerís l'ús de la força militar.

operacions en les quals els soldats russos actuaven en solitari, com al Tadjikistan o al Caucas, o en les quals Rússia era una part interessada en el conflicte. El secretari general va afirmar que el Consell de Seguretat només aprovaria una operació de pau a Geòrgia, a Moldova o al Tadjikistan si el percentatge de tropes russes no superava el 20-30% del total. De totes maneres, Rússia continua mantenint tropes d'interposició en aquestes repúbliques, sense que s'hagi observat una forta crítica per part dels Estats Units o dels Estats de l'Europa occidental.

I Europa

En els últims mesos hi ha hagut un creixent protagonisme de Rússia a Europa, especialment en dos temes cabdals per la seguretat europea: el programa Associació Per la Pau (APP), promogut per l'OTAN pels països de l'antic Tractat de Varsòvia, i el conflicte a l'antiga Iugoslàvia. Aquest fet, juntament amb un to més agressiu dels diplomàtics russos, ha suscitat temors a un nou 'expansionisme rus'.

No obstant, no sembla que aquest sigui el cas. Els països de l'Est, a diferència dels temps de la Unió Soviètica, ja no constitueixen per a Rússia un pont privilegiat i una moneda de canvi en les relacions amb l'Europa occidental. El context ha canviat radicalment i l'àrea ja no té la mateixa importància estratègica, i menys en comparació amb l'"estranger proper". Això, però, no vol dir que Rússia no tingui interessos i directrius clares respecte a Europa, i concretament en matèria de seguretat. El seu primer objectiu, i el més important, és evitar que Rússia quedi al marge del sistema de seguretat que es creï a Europa, i més si aquest sistema ha d'estar centrat en l'OTAN. El segon objectiu és

evitar que una dinàmica d'aquest tipus porti a una discussió sobre la integració dels Estats bàltics o d'Ucraïna a l'Aliança, àrees que afecten directament a la percepció russa de la seva seguretat. El tercer objectiu és incrementar la cooperació a tots els nivells amb els països de l'Est, evitant en la mesura del possible una integració econòmica i política a l'Europa occidental que pugui aïllar Rússia i els altres Estats de la CEI.

Aquesta voluntat ha quedat prou evidenciada des de finals de l'estiu del 1993. El major consens dins de l'OTAN a acceptar la incorporació dels antics membres del Tractat de Varsòvia va ser durament replicat pels màxims dirigents russos. En les seves declaracions, oposant-se a aquesta ampliació de l'Aliança Atlàntica, no han faltat advertències a Occident sobre les conseqüències internes que tindrien actuacions oposades als interessos russos. El ministre rus d'Afers Estrangers, Andrei Kòzirev, ho deixava ben clar en una entrevista al *New York Times* a finals del 1993: 'una ampliació de l'OTAN a l'Europa de l'Est humiliaria Rússia i reforçaria el paper de Jirinovski'. Aquesta advertència va acompanyada sovint de declaracions que qüestionen el plantejament dels països de l'Est respecte a la seva seguretat, recalcant que l'adscripció d'aquests països a una aliança centreuropea designaria explícitament a Rússia i als seus aliats com a enemics potencials.

L'Associació Per la Pau

La creació del programa APP, promogut per l'OTAN el gener del 1994, respon, en gran part, a aquesta forta oposició russa. La fórmula de cooperació militar que es contempla en l'acord és prou ambigua per no satisfer cap de les parts, però suficient per ser acceptada per totes elles.

Cal constatar que Rússia no rebutja frontalment aquest programa, sap que no li convé quedar aïllada d'aquesta estructura de seguretat. Durant la negociació, els representants russos i 'atlàntics' han constatat les seves divergències. Els russos s'han mostrat reticents a firmar l'APP, demanant a canvi un estatut especial que preveïés el dret de consulta automàtica que necessàriament hauria de tenir Rússia com a gran potència militar i nuclear europea. Els aliats, per la seva part, s'han negat a acceptar el que ells consideren un dret de veto sobre les decisions i s'han oposat a concedir-li formalment un estatut diferent a l'establert per a la resta de països de l'Est.

L'acord finalment assolit recull cessions mútues: Rússia accepta firmar l'APP com la resta de països i l'Aliança Atlàntica li ofereix un 'dret' de consulta

permanent sobre els assumptes relacionats amb la seguretat europea. Es reconeix, de fet, una posició especial de Rússia dins de l'APP, però sols a nivell informal, sense que quedi recollit en l'acord final.

L'antiga Iugoslàvia

Contràriament a l'Europa de l'Est, la situació a l'ex-Iugoslàvia ha estat molt present en l'agenda soviètica des d'inicis del 1992. La política russa des del 1992 no ha contradit, en línies generals, els esforços occidentals per arribar a un acord que no requerís l'ús de la força militar. El que tampoc han mancat són esforços i declaracions d'un caire més radical i pro-serbi, com crides a l'aixecament de l'embargament internacional, oposició ferma a atacs armats contra objectius serbis, demandes d'una major pressió a Croàcia o de preservació dels drets humans de la minoria sèrbia de la Krajina.

En molts casos aquestes afirmacions responen a qüestions internes, i van dirigides a contrarestar en l'opinió pública russa les crítiques nacionalistes i comunistes que apel·len a l'eslavisme i demanen un major suport als 'germans' serbis. En canvi, en altres ocasions aquestes afirmacions expressen clarament la nova orientació del govern rus en política exterior i el seu malestar per no ser tingut en compte en el procés de negociacions.

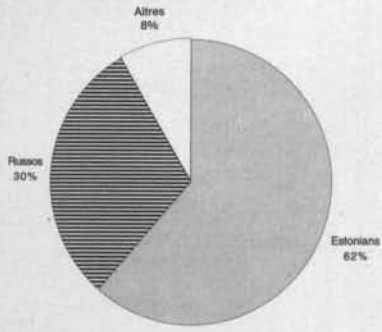
L'actuació russa en la crisi de Sarajevo, on va arribar a un acord *in extremis* amb els serbis per a la retirada dels seus efectius, respon a aquest doble vessant. Expressen una voluntat russa d'estar present i jugar un paper clau en qualsevol iniciativa política i militar a l'àrea. ■

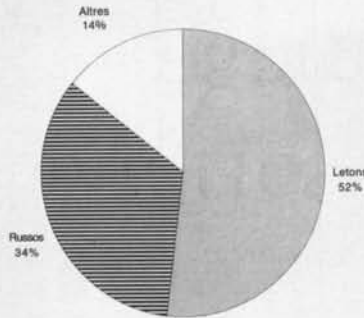
Rússia accepta firmar l'Associació Per la Pau com la resta de països i l'Aliança Atlàntica li ofereix un 'dret' de consulta permanent sobre els assumptes relacionats amb la seguretat europea.

COMPOSICIÓ NACIONAL DELS ESTATS DE L'ANTIGA URSS
(Segons el Cens del 1989)

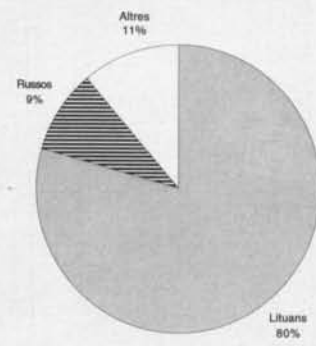
ESTÒNIA

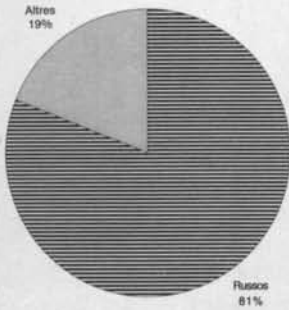
LETÒNIA

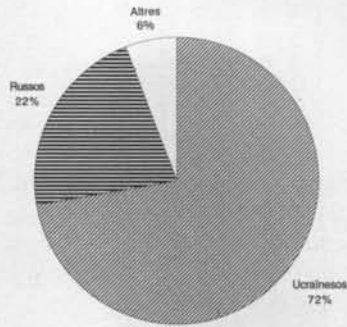
LITUÀNIA

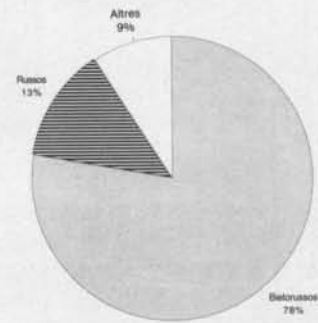
RÚSSIA

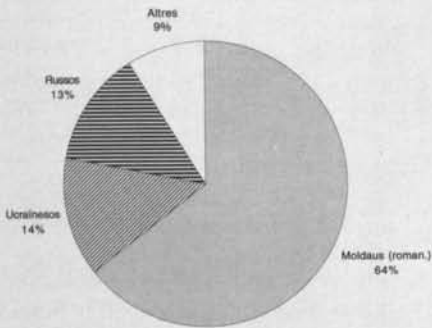
UCRAÏNA

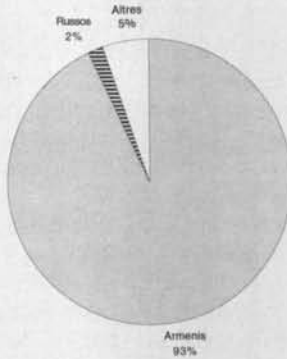
BIELARÚS

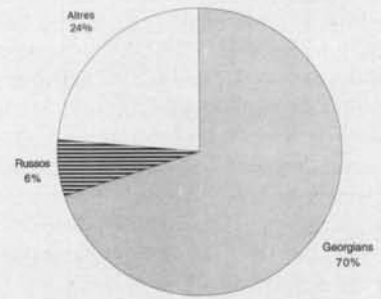
MOLDOVA

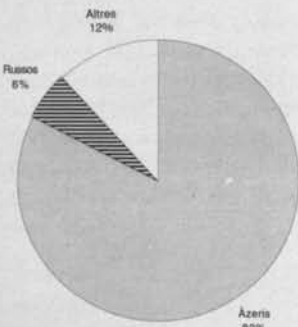
ARMÈNIA

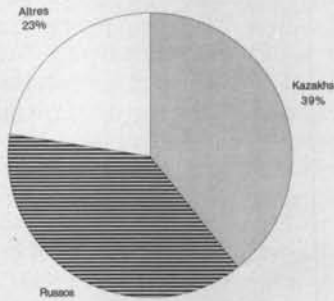
GEÒRGIA

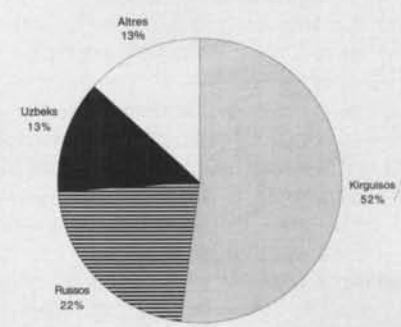
AZERBAIDJAN

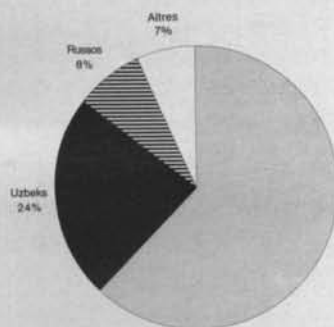
KAZAKHSTAN

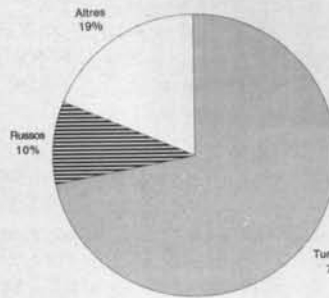
KIRGUIZISTAN

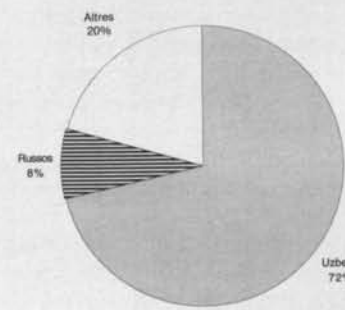
TADJIKISTAN

TURKMENISTAN

UZBEKISTAN

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

La CEI: un futur incert.

La CEI: un futur incert

Redacció Fundació Cidob

El 2 de gener del 1992 el diari *Izvestia* escrivia que «la CEI ha nascut en gran part com una aliança forçosa, suscitada més per la impossibilitat de separar-se que no pas pel desig de seguir units». La percepció que la CEI és un òrgan de liquidació controlada de les antigues estructures soviètiques i de repartiment dels seus actius i passius és la que ha prevalgut inicialment, tant des de les parts interessades com des d'Occident. La tònica de l'any 1992 semblava confirmar aquest enfocament, però el 1993 ha presenciat una evolució que anuncia tendències inequívokes vers una dinàmica d'integració, de naturalesa encara incerta però clarament dominada per la política russa.

El 21 de desembre del 1991, reunits a la cimera d'Alma Ata, els onze Estats (totes les antigues repúbliques soviètiques excepte les tres bàltiques i Geòrgia) que es declaren membres fundadors de la CEI —sota reserva de ratificació per part dels respectius Parlaments nacionals— precisen d'entrada que la Comunitat d'Estats Independents no és ni un Estat ni una formació supranacional. De fet, cada nou Estat s'apressa a la recuperació dels atributs i símbols de la seva sobirania: restabliment de relacions exteriors pròpies, consolidació de les estructures administratives, emissió de moneda, creació de forces armades nacionals. La CEI es presenta, doncs, fonamentalment com a marc de negociació. Però atesa la varietat de resistències trobades, les decisions són preses per un nombre sempre variable d'Estats, segons el tema tractat. D'altra banda, la majoria de les trobades serveixen principalment per a la consecució d'acords bilaterals, la qual cosa confereix a les relacions dels Estats membres un doble vessant que sovint enfosqueix el quadre general. A mesura que les reunions i cimeres es desen-

volupen, resulta cada cop més evident que la CEI es divideix en partidaris i detractors d'una integració més estreta i global sense que, a més, cap dels dos camps sigui homogeni.

Diversitat de percepcions

De la banda europea de l'antiga URSS, Ucraïna és, fins ara, la que ha defensat amb més força i determinació el caràcter de la CEI com a òrgan de liquidació. Per això sempre s'ha resistit a dotar-la d'estructures supranacionals i permanents de coordinació que limitarien la sobirania dels nous Estats. El president Kravtxuk sempre ha posat l'accent en la utilitat de la CEI en el terreny purament econòmic. Entre els dirigents ucraïnesos domina, a més, la convicció que Rússia fa servir el marc de la CEI per mantenir, de fet, la seva zona d'influència tradicional. Tanmateix, les expectatives del punt de partença ucraïnès, que semblava a la fi del 1991 un dels més favorables de totes les repúbliques, no han estat confirmades: el retard en l'inici de les reformes econòmiques reals ha sumit el país en una situació crítica i l'oposició pro-russa —i, per tant, més favorable a una major integració en la CEI— està guanyant clarament terreny. Bielorrússia, després de desrussificar el seu nom canviant-lo pel de Bielarús, sembla conscient de les seves limitacions per poder endegar el camí seguit per Ucraïna i es mostra més prudent en les seves relacions amb Moscou, via CEI. El gener del 1994 signa el Tractat de Seguretat Col·lectiva i, l'abril, un acord d'unió monetària amb Rússia. Moldova, fràgil enclavament llargament esquinçat pel conflicte armat del Transdièstr, viu ara un tens període de calma. Davant l'evidència de l'estret marge de maniobra, el seu Parlament ratifica, l'abril del 1994, la integració del país a la CEI, encara que sense adherir-

se als pactes militars ni a la nova zona ruble.

En els Estats del Caucas, la pertinença a la CEI ha acabat per imposar-se com a única sortida als conflictes interns i interestatals. Pel que fa a Armènia, sotmesa des de fa anys a un fort bloqueig econòmic i energètic per part de l'Azerbaidjan, la CEI significa ni més ni menys que una necessitat vital. A l'Azerbaidjan, on l'actual govern deu la seva existència en gran part al suport de Rússia, el Parlament ratifica la seva adhesió a la CEI el setembre del 1993. A Geòrgia, el president Xevardnadze, assetjat per la resistència armada abkhaza i la presió de l'anterior president Gamsakhúrdia, no té altre opció que desdir-se de la seva posició a canvi de la mediació russa que li assegura el cessament de les hostilitats, un mínim d'estabilitat interna i la permanència en el càrrec.

El grup d'Estats asiàtics és el que, juntament amb Rússia, promou més clarament la tendència integracionista, en particular el Kazakhstan, el més potent dels cinc Estats. Els principals factors que expliquen aquesta actitud són: en general, una posició econòmica molt

La qüestió de saber com serà de democràtica i realment voluntària aquesta Comunitat continuarà en mans de Rússia i de la seva evolució interna.

Ha crescut el convenciment entre els dirigents de la CEI que només els esforços conjunts podran ajudar els seus membres a sortir de la crisi econòmica.

més feble i dependent que la de la resta de les antigues repúbliques soviètiques; la preocupació, per part de governs molt conservadors (Uzbekistan, Tadjikistan), de mantenir la seva estabilitat interna i impedir el desenvolupament de l'oposició; el desig d'evitar conflictes amb les importants minories russes instal·lades en el seu territori (Kazakhstan, Kirguizistan) i que representen, en la majoria dels casos, el gruix dels seus quadres més qualificats. Per ara, Turkmenistan, que confia en les perspectives de comercialització del seu gas natural, és l'únic Estat d'aquest grup que intenta mantenir distàncies amb la CEI, cercant una política d'equilibri entre l'Iran i Turquia.

Amb gairebé la meitat de la població de l'antiga Unió Soviètica i les tres cinquenes parts del seu producte nacional brut, Rússia ocupa —per raons objectives i per voluntat pròpia— un lloc a part, i està determinada a treure'n tot el partit possible. El seu afany d'aprofundir en la dinàmica d'integració de la CEI —un afany que no comparteix plenament el sector reformador més radical del govern— s'explica en gran part per la seva capacitat de ser el director d'orquestra d'aquest procés. L'any 1993 confirma la tendència de la política exterior russa de concedir a la qüestió de la CEI una importància creixent, dins la prioritat que s'atorga a l'anomenat «estranger proper», és a dir, als Estats sorgits de la desapareguda URSS. Importància que queda il·lustrada per la creació, el gener del 1994, d'un Ministeri per a la Cooperació amb els Estats de la CEI. Rússia veu, a més, en la CEI un instrument privilegiat que actuarà d'amplificador de la seva veu en l'escena internacional: d'aquí els seus intents de promoure la CEI en tant que organisme internacional i el seu desig de no veure-la limitada a un eix russo-asiàtic.

L'economia: motor d'integració?

Encara que les repúbliques ex-sovièti-

ques compartien alguns punts de sortida, obstacles i objectius a l'inici de la seva transició, els resultats i les polítiques econòmiques dels nous Estats s'han anat diferenciant cada cop més, i el quadre global, malgrat una tendència a la millora durant el 1993, no incita a l'optimisme. La política econòmica russa —abocada a estabilitzar la seva pròpia situació— ha tingut una influència determinant sobre les condicions econòmiques internes dels Estats de la CEI.

El conjunt de l'àrea segueix dominat per una inflació molt alta —especialment a l'Àsia central, Armènia i Ucraïna— i per la caiguda del comerç intern de la CEI. Els progressos de l'activitat econòmica privada han estat també molt desiguals. La major part de les inversions estrangeres s'ha concentrat a Rússia, en primer lloc, i en la zona de l'Àsia central, més estable i rica en matèries primeres. La separació dels sistemes monetaris és un altre dels factors que han contribuït més poderosament a la disparitat dels resultats. La política del Banc Central de Rússia ha posat els altres integrants de la zona ruble entre l'espasa i la paret: o bé continuar en aquesta zona sota les condicions russes (és a dir, subordinant la seva política monetària al Banc Central rus) com va haver de fer per força el Tadjikistan, o bé abandonar la zona introduint la seva pròpia moneda, com van decidir els altres membres. Un altre factor important ha estat la política energètica russa, que ha reduït el volum de les seves exportacions de productes energètics a la CEI, en particular de petroli, i que ha aliniat els seus preus amb els del mercat mundial per les exportacions no cobertes per acords bilaterals. La política creditícia russa ha seguit una evolució anàloga, limitant dràsticament els crèdits als altres Estats de la CEI, els quals gaudien, des del període soviètic, de taxes d'interès baixíssimes, i que sovint reexportaven els productes russos a mercats occidentals.

Tanmateix, un cop l'eufòria de la independència ha estat ofegada per les dures realitats, i malgrat les dificultats i divergències sorgides, ha crescut el convenciment entre els dirigents de la CEI que només els esforços conjunts podran ajudar els seus membres a sortir de la crisi. Ja el gener del 1993 set caps d'Estat signen un esborrany de Carta de la Comunitat d'Estats Independents per tal de sotmetre'l a la ratificació dels seus respectius Parlaments. El resultat més tangible d'aquesta cimera fou la creació d'un Banc Interestatal de Reglamentació, considerat essencial per al relançament del comerç intern de la CEI. Uns mesos després, el setembre del 1993, nou Estats signen un Tractat d'Unió Econòmica (Ucraïna i el Turkmenistan demanen l'estatut de membre associat) amb l'objectiu d'assentar «les condicions per a un desenvolupa-

ment estable de l'economia dels Estats signants» i de «crear per etapes un espai econòmic comú sobre la base de les relacions d'una economia de mercat». Aquesta solució a la sortida de la crisi es troba encara en la seva etapa inicial i no serà, evidentment, un camí recte i planer. Especialment tenint en compte que alguns Estats, entre els més i els menys partidaris d'una integració més gran, no tenen la intenció de sotmetre's completament a les condicions russes i pretenen mantenir un nivell real de sobirania.

La seguretat col·lectiva / els dilemes de seguretat

En l'ordre de preocupacions dels Estats de la CEI, les qüestions militars i de seguretat ocupen el segon lloc, immediatament després dels temes econòmics. La retirada de les Forces Armades soviètiques fora del territori de l'ex-URSS, el desmantellament de les regions militars, el repartiment i la «nacionalització» de les forces desplegades dintre de les antigues fronteres, tot plegat torna a qüestionar la seguretat de

A mig termini, l'evolució més probable de la CEI és la permanència d'una Comunitat «de geometria variable», sobre una base mínima d'aliança comuna per a tots.

la CEI i posa en evidència l'absència d'un sistema polític-militar adaptat a la nova situació. Tanmateix, el Tractat de Seguretat Col·lectiva, signat el maig del 1992, no va aconseguir reunir inicialment més de sis Estats (Rússia, Armènia, el Kazakhstan, el Kirguizistan, l'Uzbekistan, el Tadjikistan), a causa de la temença, per part de la resta, de veure la seva sobirania nacional limitada per la preponderància dels interessos de seguretat russos. Les dificultats que ja han estat descrites, però, han propiciat la incorporació posterior de l'Azerbaidjan (setembre del 1993) i de Bielarús (gener del 1994). L'abast del Tractat continua, malgrat tot, sent molt limitat. No ha permès, en particular, la resolució de gairebé cap dels conflictes que han esclatat en el territori de la CEI, ni dels contenciosos més importants, com

ara la disputa russo-ucraïnesa sobre la Flota del mar Negre o l'armament nuclear. Les Forces Armades Unificades de la CEI han de ser constituïdes, en principi, a partir de les contribucions voluntàries dels Estats, i tenen com a principal objectiu la defensa de tots els signants del Tractat davant de qualsevol agressió. L'enfocament rus, al qual el Kazakhstan dóna suport, és que cal que el sistema de seguretat quedi obert a possibles futures incorporacions. Això explica els intents de la CEI d'evitar implicar-se en conflictes oberts que són objecte de mesures específiques i que queden geogràficament limitats. De la mateixa manera, la pertinença a la CEI

i l'adhesió al Tractat es presenten de forma dissociada per permetre, sobretot, la continuïtat de la construcció de la Comunitat.

Conclusions

A mig termini, l'evolució més probable de la CEI és la permanència d'una Comunitat «de geometria variable», sobre una base mínima d'aliança comuna per a tots, essencialment en els temes econòmics i de seguretat, i amb uns mecanismes de coordinació en els quals cada Estat pugui participar en funció de l'àmbit considerat i en el grau d'integració desitjat.

L'avenir de la Comunitat dependrà, doncs, de l'evolució de les relacions entre els partidaris de la integració, agrupats al voltant de Rússia i del Kazakhstan, i els adversaris de qualsevol tendència cap a la centralització i la supranacionalització, que es troben cada cop més aïllats. De fet, a mitjans del 1994 només tres països (Ucraïna, Moldòvia i el Turkmenistan) no han signat encara la Carta de la Comunitat, presentada el gener del 1993, però cap no n'ha tancat la porta. En qualsevol cas, la qüestió de saber com serà de democràtica i realment voluntària aquesta Comunitat continuarà en mans de Rússia i de la seva evolució interna. ■

CIMERES DELS ESTATS DE LA CEI

8 de desembre del 1991

Minsk (Bielarús)

La Federació Russa, Ucraïna i Bielarús anuncien la creació de la Comunitat d'Estats Independents (CEI).

21 de desembre del 1991

Alma Ata (Kazakhstan)

Onze repúbliques signen els acords de Minsk: la Federació Russa, Ucraïna, Bielarús, Moldòvia, Armènia, l'Azerbaidjan, el Turkmenistan, el Kazakhstan, el Tadjikistan, el Kirguizistan i l'Uzbekistan. Queden fora de la CEI: Lituània, Letònia, Estònia i Geòrgia.

30 de desembre del 1991

Minsk (Bielarús)

Malgrat les divisions existents en matèries econòmiques i militars, els caps d'Estat signen nous acords i els caps de govern uns altres sis. Es pren l'acord temporal d'establir un Consell de Caps d'Estat i un Consell de Caps de Govern com a institucions dirigents de la CEI.

14 de febrer de 1992

Minsk (Bielarús)

Es reuneixen nou delegacions encapçalades pel seus respectius caps d'Estat, i dues més, Kirguizistan i Tadjikistan, encapçalades pels seus primers ministres. Geòrgia envia el seu ministre de Defensa com a observador. Se signen vint documents que tracten de les següents qüestions: l'estatut de les forces estratègiques, el pressupost i els models de finançament de les forces convencionals per al període de transició; la protecció social i jurídica dels militars; les relacions entre els Estats membres en matèria de cooperació econòmica i comercial per al 1992.

Es firma una declaració sobre la concertació entre els Estats membres en matèria de conducta de la reforma econòmica.

El mariscal rus Evgueni Xapoixnikov és nomenat comandant en cap de les Forces Armades Unificades de la CEI. Ucraïna, Moldòvia i l'Azerbaidjan rebutgen, però, una defensa unificada.

20 de Març del 1992

Kíev (Ucraïna)

Acord dels quatre Estats nuclears (Federació Russa, Ucraïna, el Kazakhstan i Bielarús) per crear una comissió encarregada de controlar la retirada i la destrucció de les armes nuclears tàctiques estacionades a Ucraïna.

Signatura d'un acord per al repartiment dels passius i els actius del Banc d'Estat de l'ex-URSS (Gosbank) entre els bancs dels Estats membres.

Signatura d'una declaració sobre Moldòvia segons la qual la conservació de la seva integritat territorial ha de ser la pedra de toc de la política de la CEI envers el conflicte del Transdniestr.

15 de maig del 1992

Taixkent (Uzbekistan)

Amb un representant de Geòrgia en qualitat d'ob-

servador, sis repúbliques (Federació Russa, el Kazakhstan, Armènia, el Tadjikistan, el Turkmenistan i l'Uzbekistan) signen un Tractat de Seguretat Col·lectiva. Les repúbliques d'Ucraïna, Moldòvia, l'Azerbaidjan i el Kirguizistan rebutgen el tractat, ja que preuen la possibilitat de recórrer a la força contra un altre dels signats. Bielarús expressa les seves reserves. S'arriba a acords sobre l'ús de l'espai aeri (amb les reserves d'Ucraïna), sobre la creació d'una força d'interposició de la CEI, sobre l'establiment d'un comandament únic i sobre el finançament de les tropes frontereres i reducció de les forces armades.

Discussions sobre la creació de monedes nacionals i normalització de la situació financera, caracteritzada en general per la penúria del paper moneda.

6 de juliol del 1992

Moscú (Federació Russa)

Celebrada amb l'assistència de l'Azerbaidjan com a observador.

Acords sobre qüestions econòmiques i de defensa.

La qüestió del control de l'armament nuclear estacionat a Ucraïna és retirada de l'agenda per manca de perspectiva d'arribar-ne a cap acord.

En matèria econòmica, manteniment de la zona ruble, creació d'un Tribunal d'Arbitratge (amb seu a Minsk) i d'un Consell Econòmic Consultiu de Coordinació (amb seu a Kíev).

Es reafirma l'acord sobre la creació d'una força d'interposició en les zones de conflictes interètnics. Una resolució preveu la formació d'una força conjunta de tropes russes, ucraïneses, bielorrusses, romaneses i búlgares per tal d'instaurar i controlar un alto-al-foc en el conflicte del Transdniestr.

Els participants demanen a l'Azerbaidjan i a Moldòvia que ratifiquin el tractat d'adhesió a la CEI.

9 d'octubre del 1992

Bixkek (Kirguizistan)

Reunió conjunta dels caps d'Estat i de govern en presència de deu membres (l'Azerbaidjan i Armènia hi envien observadors).

Acords sobre coordinació de la legislació econòmica, creació d'una companyia interestatal de ràdio i televisió, i cooperació de cara a assegurar l'estabilitat de les fronteres exteriors de la CEI. Acord sobre la creació d'un banc intergovernamental per la zona ruble (acceptat per Rússia, Bielarús, el Kirguizistan, el Kazakhstan, l'Uzbekistan i Armènia). Es prepara l'acord per la creació d'una «comissió de treball consultiva» pertemes econòmics, variant diluïda de la proposta feta a l'anterior cimera, de crear un òrgan permanent (Consell Econòmic Consultiu de Coordinació).

Primera lectura de l'esborrany de la Carta de la CEI, que serà presentada per a la seva adopció a la següent cimera.

22 de gener del 1993

Minsk (Bielarús)

Amb la participació dels caps d'Estat, s'aprova l'es-

borrany de la Carta de la Comunitat. Aquesta Carta incorpora no tan sols els punts principals dels documents fundacionals de la CEI, sino també els acords assolits sobre organismes i polítiques de cooperació des de la seva creació. Ucraïna, Moldòvia i el Turkmenistan signen una declaració anexas que deixa oberta la possibilitat de ratificar la carta a curt termini. L'Azerbaidjan i Armènia hi envien observadors.

Es crea el banc Interestatal de Reglamentació (BIR) i es fa una declaració conjunta sobre la participació en la CEI i l'adhesió als seus principis generals.

16 d'abril del 1993

Minsk (Bielarús)

Hi participen els caps d'Estat de totes les repúbliques llevat del Turkmenistan i el Kirguizistan. Es discuteix la redefinició dels objectius polítics i econòmics. El president rus, Borís Ièltsin, obté el suport a les seves reformes democràtiques per part d'altres caps d'Estat.

14 de maig del 1993

Moscú (Federació Russa)

Amb la participació dels caps d'Estat, es discuteix la Unió Econòmica de règims duaners i lliure circulació de mercaderies. Es presenta la conclusió del Tractat d'Unió Econòmica, que ha d'entrar en vigor el 24.12.93. Ucraïna i el Turkmenistan signen en qualitat de membres associats, mentre que Moldòvia hi participa només en algunes clàusules.

No es ratifica la transformació de l'Alt Comandament de les Forces Armades de la Comunitat.

24 de desembre del 1994

Aixkhabad (Turkmenistan)

Amb la participació de tots els caps d'Estat, i tot i que alguns parlaments nacionals encara no han ratificat el Tractat d'Unió Econòmica, Borís Ièltsin és escollit com el primer president de la CEI, càrrec de caràcter rotatori (per un període de sis mesos, inicialment)

Es pren una resolució sobre aspectes de finançament i d'organització del Tribunal Econòmic.

Tanmateix, no arriba a signar-se un esborrany rus en el qual s'establiria un acord sobre els drets de les minories nacionals, donada l'oposició d'alguns Estats membres, que temen que Rússia faci servir aquest acord com a instrument de pressió sobre ells, utilitzant la presència de minories russes en els seus territoris.

Es crea un Consell de Ministres d'Afers estrangers de la Comunitat.

15 d'abril del 1994

Moscú (Federació Russa)

Amb la participació de tots els Estats membres, s'adopten un total de vint acords i documents, inclosos un acord sobre l'adhesió d'Ucraïna a la Unió Econòmica com a membre associat, i un altre sobre la permanència de les tropes de pacificació al Tadjikistan. S'adopta també un informe sobre Abkhàzia apel·lant al Consell de Seguretat de l'ONU per tal que dugui a terme l'enviament de forces de pacificació a la regió.

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

Cronologia internacional.

Cronologia Internacional

Del febrer al maig del 1994

Febrer 1994

1.- Un grup integrista assassina un periodista i en fereix un altre a Alger, en el primer atemptat comès a Algèria contra corresponsals de la premsa internacional.

2.- Per tercer dia consecutiu es produeixen a Burundi combats tribals i polítics entre les ètnies hutu i tutsi i entre el govern i l'oposició respectivament. En les lluites moren unes 40 persones.

3.- El govern de Cambotja inicia una ofensiva, que qualifica de 'definitiva', contra els Khmers Rojos.

5.- Seixanta-una persones moren al mercat central de Sarajevo i cent-quaranta són ferides en esclatar una granada sèrbia. El dia anterior ja havien mort nou persones, que feien cua per recollir farina, en un altre atac serbi. El dia 9 l'OTAN fixa un termini de 10 dies perquè els serbis es retirin a 30 quilòmetres de Sarajevo.

6.- El socialdemòcrata Martti Ahtisaari és elegit president de Finlàndia amb el 53'9% dels vots. Tot i això, el partit liberal continua al govern del país.

A Costa Rica el socialdemòcrata José María Figueres, del Partit d'Alliberament Nacional (PLN), és elegit president del país, derrotant el candidat democràtic Miguel Ángel Rodríguez.

8.- Es fa públic que més de 200 ciutadans xinesos han estat executats des de l'1 de gener en el marc de la tradicional campanya de repressió prèvia al nou any lunar.

9.- Iàsser Arafat, president de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP) i Simon Peres, ministre d'Afers Estrangers d'Israel, signen al Caire un acord sobre seguretat a Gaza i a Jericó, que inclou la retirada de les tropes israelianes de la zona.

11.- Centenars de persones es manifesten a Teheran (Iran) per celebrar el quinzè aniversari de la revolució islàmica que va enderrocar el sha.

12.- Seixanta persones moren a Somàlia com a conseqüència de combats violents al sud del país entre les milícies del general Said Hersi i les del coronel Ahmad Omar.

14.- El govern de Ghana estableix l'estat d'excepció en produir-se forts combats tribals al sud del país en els quals moren més de 1.000 persones.

15.- Els presidents de Rússia, Borís Ieltsin, i del Tatarstan, Mintimer Shaimiyev, arriben a un acord sobre la inserció del Tatarstan a la Federació Russa. A l'igual que Txetxènia, el Tatarstan es va negar a signar el Tractat de la Federació el 31 de març del 1992.

16.- Les autoritats gregues decideixen bloquejar el comerç de l'ex-república iugoslava de Macedònia, impedit que aquesta utilitzi el port grec de Salònica, principal via del comerç del país balcànic.

17.- Unes 900 persones vinculades a grups integristes islàmics són detingudes a Egipte en una setmana en una operació del govern egipci per intentar frenar les activitats violentes d'aquests grups.

18.- Les delegacions del govern d'Angola i de la Unió Nacional per la Independència Total d'Angola (UNITA) arriben a un consens sobre els principis de la reconciliació nacional. S'acorda que la UNITA participi 'de manera adequada' en els diferents nivells de poder del país.

19.- Els primers ministres britànic i irlandès, John Major i Albert Reynolds, es comprometen a Londres a continuar amb el procés de pacificació d'Irlanda del Nord, iniciat arran de la 'declaració de pau' del mes de desembre del 1993, amb independència de la resposta que doni l'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA).

20.- Poc després que el president del lemen, Alí Abdalà Salé, i el vicepresident, Alí Salem Al Baid, signessin a Aman, sota els auspicis del rei Hussein de Jordània, un acord de reconciliació per 'salvar la unitat del país', es produeixen sagnants enfrontaments entre diferents unitats militars del país.

21.- A Ruanda un grup de pistolers assassina el ministre d'Obres Públiques del país, Felicien Gatabazi, membre de l'ètnia majoritària hutu.

23.- La Duma (Parlament) de Rússia aprova una amnistia política per la qual podran sortir en llibertat els colpistes soviètics d'agost del 1991 i els participants en els esdeveniments de setembre i oc-

tubre del 1993. L'ex-president del Sòviet Suprem, Ruslan Khasbulátov, i l'ex-vicepresident rus, Alexàndr Rutskoi, surten en llibertat el dia 26.

25.- Un extremista jueu assassina quaranta palestins a la tomba dels patriarques d'Hebron. Deu palestins més moren com a conseqüència de la represàlia israeliana contra les protestes palestines per la matança.

27.- La policia algeriana mata el cap del Grup Islàmic Armat (GIA), laafar el Afgani, i nou membres més del grup. El GIA és considerat responsable de la majoria dels assassinats de turistes a Algèria.

28.- Quatre avions serbis són abatuts per aparells F-18 de l'OTAN per haver violat l'espai aeri bosnià. Es tracta de la primera vegada en la història de l'OTAN en què aquesta organització obre foc en combat.

Març 1994

1.- Suècia, Àustria i Finlàndia s'incorporen com a nous socis de la Unió Europea, en un procés que haurà de culminar amb la plena adhesió l'1 de gener del 1995.

2.- El govern mexicà i l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional arriben a un pacte respecte a 35 de les 38 exigències presentades pels indígenes. Dins dels acords s'hi inclouen modificacions legislatives, l'anunci d'autogovern indígena i una reforma electoral, entre d'altres accions.

3.- Uns 30 somalis ataquen l'ambaixada italiana a Modagiscio. Un dels atacants resulta mort en respondre als trets dels soldats que custodiaven l'ambaixada.

4.- Bernard Nussbaum, assessor jurídic del president nord-americà Bill Clinton, dimiteix com a resultat de l'escàndol Whitewater, sota la pressió per la sospita que ell va ser el responsable de la desaparició de documents relacionats amb el cas. L'escàndol relaciona el president dels Estats Units amb fosques inversions immobiliàries a Arkanses durant els anys 80 i l'ajut a un banc, amb problemes econòmics, propietat d'un amic seu.

6.- S'intensifiquen els combats tribals entre els hutu i els tutsi a Burundi. En tres dies han estat assassinades unes 200 persones.

9.- El president del Llenguadoc-Rosselló, Jacques Blanc, és elegit president del Comitè de les Regions de la Unió Europea. Es tracta del primer president d'aquest organisme creat pel Tractat de la Unió Europea (TUE).

11.- El primer ministre eslovac, Vladimír Mečiar, és destituït del seu càrrec en aprovar-se una moció de censura presentada al Parlament per l'oposició democristiana. El dia 14 dimiteix tot el govern eslovac. El dia 16 Josef Moravčík, últim ministre d'Afers Estrangers de Txecoslovàquia és elegit nou primer ministre.

13.- L'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA) causa el pànic a l'aeroport londinenc de Heathrow, per tercera vegada en cinc dies, en atacar-lo amb granades que no arriben a explotar.

15.- Corea del Nord impedeix que els tècnics de l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica (AIEA) inspeccionin els centres nuclears del país. Les inspeccions es volen fer per investigar si el règim comunista utilitza plutoni per fabricar armament. El dia 18 els règims de Corea del Nord i de Corea del Sud trenquen les converses que estaven realitzant, creant una situació de gran tensió.

16.- Representants de la missió de l'ONU a Haití denuncien que uns 70 ciutadans d'aquest país han estat assassinats entre els mesos de febrer i març dins el marc d'una nova onada repressiva del govern, que té l'objectiu d'eliminar qualsevol tipus d'oposició interna.

17.- El Consell de Seguretat de les Nacions Unides decideix ajornar tres mesos la presa d'una decisió sobre el pla de referèndum d'autodeterminació del Sàhara Occidental.

18.- Les forces de seguretat algerianes maten 40 dels 900 presos, majoritàriament integristes, que uns dies abans havien fugit de la presó de Batna. D'altra banda, a diferents llocs del país es produeixen enfrontaments entre integristes i la policia. El dia 22 milers de persones es manifesten als carrers d'Alger per expressar el seu rebuig a la violència.

19.- Armando Calderón, candidat conservador de l'Aliança Republicana Nacionalista (ARENA) a la presidència del Salvador, aconsegueix el 49% dels sufragis i es queda a dècimes d'aconseguir la majoria absoluta en les eleccions generals celebrades en aquest país. Rubén Zamora, del Front Farabundo Martí per l'Alliberament Nacional, aconsegueix el 26% dels vots.

21.- El general Zin Ben Ali és reelegit president de Tunísia amb el 99'9% dels vots, resultat que provoca desconfiança entre els observadors internacionals.

23.- S'obre a Sarajevo el 'pont de la unitat i la fraternitat', que uneix el barri de Grbavica, controlat pels serbis, amb el centre de la ciutat. Els cascos blaus controlen l'accés de ciutadans d'un costat a l'altre de Sarajevo.

Luis Donald Colosio, candidat del Partit Revolucionari Institucional (PRI) a la presidència de Mèxic, és assassinat a Tijuana en el transcurs d'un míting electoral. El crim contribueix a incrementar el clima d'inestabilitat iniciat amb la revolta de Chiapas a començaments d'any. El dia 29 Ernesto Cerdillo Ponce és triat com a substitut de Colosio.

25.- Joves francesos omplen els carrers de les principals ciutats del país per protestar contra els contractes d'inserció professional establerts pel govern del primer ministre Édouard Balladur. El dia 30 el primer ministre anuncia l'anul·lació d'aquests contractes, pressionat per la força de les manifestacions.

27.- L'aliança de dretes Pol de la Llibertat, formada per la Lliga Nord d'Umberto Bossi, Forza Itàlia de Silvio Berlusconi i l'ultradretana Aliança Nacional de Gianfranco Fini aconsegueix la majoria absoluta en les eleccions generals d'Itàlia.

30.- El govern guatemalenc i la guerrilla de la Unitat Revolucionària Nacional Guatemalenc arriben a un acord segons el qual s'establirà al país una missió de l'ONU per controlar l'acompliment dels Drets Humans al país. Amb aquest acord s'obre la porta a un procés de pacificació del país. Guatemala porta 33 anys d'enfrontaments civils que han causat més de 110.000 morts.

31.- Un milió de persones es manifesten a Salònica, a la regió grega de Macedònia, en protesta contra les pressions exercides per la Unió Europea perquè Grècia abandoni el boicot comercial que exerceix contra l'antiga República Iugoslava de Macedònia, a la qual Grècia es nega a reconèixer amb aquest nom.

Abril 1994

1.- Israel accepta, per primera vegada des de l'any 1967, la presència d'observadors estrangers armats a Gaza i Cisjordània. Aquest compromís permet desbloquejar les converses sobre l'autonomia dels dos territoris. El dia 6 un palestí mata vuit israelians i en fereix quaranta en un atac suïcida.

3.- Tot i l'estat d'emergència decretat a la regió sud-africana de Natal, 43 persones moren en una setmana com a conseqüència dels durs enfrontaments entre seguidors del Congrés Nacional Africà, liderat per Nelson Mandela, i militants del partit zulú Inkatha.

4.- Els líders dels cinc països integrants

de la Unió del Magreb Àrab (Algèria, Líbia, Marroc, Mauritània i Tunísia), reunits a Tunis, rebutgen en el comunicat final de la trobada 'totes les formes de terrorisme, de violència i d'extremisme' i expressen la seva intenció de treballar en favor d'un ordre internacional basat en el respecte dels Drets Humans.

S'acompleixen dos anys de l'inici de la guerra a l'ex-Iugoslàvia. Coincidint amb aquesta data quinze civils moren en els atacs que milicians serbis realitzen contra Gorazde, ciutat situada en una de les zones declarades 'sota protecció especial de l'ONU'. El dia 10 avions de l'OTAN bombardegen algunes posicions de les tropes sèrbies que avancen cap a Gorazde.

6.- Els presidents de Ruanda i de Burundi, Juvenal Habyarimana i Ciprien Ntaryamira respectivament, moren quan l'avió en el qual viatjaven és abatut per dos cohetes, quan tornaven d'una reunió de països de la regió. Els dos assassinats provoquen una onada de violència a Ruanda entre membres de les ètnies tutsi i hutu.

7.- Morihiro Hosokawa, primer ministre del Japó, anuncia la seva dimissió en estar implicat en casos de corrupció.

8.- L'ofensiva de tropes governamentals a la regió de Cabinda, al nord d'Angola, causa la mort a centenars de civils i militars, en un intent perquè la zona no sigui presa pels rebels.

10.- El Partit Judicialista Argentí de Carlos Menem aconsegueix el 37% dels vots en les eleccions generals celebrades en aquest país, i no arriba a la majoria absoluta. La Unió Cívica Radical de l'ex-president Raúl Alfonsín obté el 20% dels vots. Destaca l'ascens del Frente Grande, que és el grup més votat a Buenos Aires, i que amb el seu missatge 'anticorrupció' aconsegueix el 13% dels vots.

11.- Mokdad Sifi, ex-ministre d'Obres Públiques d'Algèria, és nomenat cap del govern del país en substitució de Reda Malek, que havia presentat la seva dimissió i la de tot el seu gabinet al cap d'Estat, el general Liamin Zerual. Malek dimiteix per afavorir el diàleg amb el FIS, un cop acompanyada la seva missió de negociar un acord amb el Fons Monetari Internacional (FMI).

13.- El Parlament grec aprova una llei, amb el vot dels grups socialista i comunista, per la qual nacionalitza els béns de l'ex-rei Constantí i la seva família i li retira la nacionalitat grega.

15.- Cent vint-i-quatre països signen a Marraqueix (Marroc) l'Acta Final de la Ronda Uruguai de l'Acord General sobre Aranzels Duaners i Comerç (GATT). Això suposa que després de set anys de

dures negociacions es posa en marxa la liberalització comercial més ambiciosa de la història.

17.- Més de cinc-cents integristes són detinguts a Egipte com a sospitosos d'estar relacionats amb organitzacions islamistes armades.

19.- Una setmana abans de les primeres eleccions sud-africanes, el partit zulu Inkatha anuncia que retira el boicot als comicis a canvi de la ràpida elaboració d'esmenes a la Constitució provisional que assegurin un major grau d'autonomia pel 'bantustan' zulu.

20.- Els Khmers Rojos forcen la retirada de l'exèrcit cambotjà de la ciutat de Pailin amb un atac d'artilleria des de les seves posicions a Tailàndia.

22.- Dues setmanes després de la dimissió del primer ministre japonès Morihiro Hosokawa, la coalició del govern anuncia el seu acord per presentar la candidatura del fins ara ministre d'Afers Estrangers, Tsutomu Hata, per ser el nou primer ministre del Japó.

El dia 28 Hata presenta el seu primer govern.

24.- El primer ministre d'Israel, Yitzhak Rabin, realitza la primera visita oficial d'un cap de govern israelià a Rússia des de la creació de l'Estat hebreu el 1948.

26.- Els serbis retiren l'artilleria dels voltants de Gorazde poques hores abans de vèncer l'ultimàtum de l'OTAN per a la retirada de tot l'armament pesant a vint quilòmetres del centre d'aquesta ciutat. Uns dies abans, el 18, forces sèrbies havien realitzat una forta ofensiva contra la ciutat.

27.- Sud-àfrica celebra les primeres eleccions multirracials i democràtiques de la seva història, amb una aflluència massiva als col·legis electorals. Nelson Mandela, líder del Congrés Nacional Africà (CNA) és elegit president del país.

Richard Nixon, ex-president dels Estats Units, mor als 81 anys. El 37è. president dels Estats Units, que va ser obligat a dimetir arran de l'escàndol Watergate, és enterrat a Yorba Linda (Califòrnia).

28.- Armando Calderón és elegit nou president del Salvador, amb el 68'2% dels vots. El seu oponent, Rubén Zamora, n'aconsegueix el 31'6%.

30.- El president rus, Borís Ieltsin, i el letó Guntis Ulmanis signen un acord pel qual el govern rus es compromet a retirar totes les seves tropes de Letònia abans de finals d'agost. L'acord és assolit després de més de dos anys de negociacions.

Maig 1994

1.- L'ONU inicia la identificació dels ha-

bitants dels territoris del Sàhara Occidental controlats pel Front Polisari. D'aquesta forma es vol establir el cens de votants pel referèndum d'autodeterminació d'aquest territori.

4.- El primer ministre israelià, Yitzhak Rabin, i el líder de l'Organització per l'Alliberament de Palestina (OAP) Iàsser Arafat, signen al Caire un acord d'autonomia per Gaza i Jericó.

El Parlament Europeu aprova l'ingrés d'Àustria, Finlàndia, Suècia i Noruega a l'UE. Perquè això es faci realitat l'1 de gener del 1995 caldrà que els respectius parlaments i també els dels 12 socis comunitaris ratifiquin els tractats.

5.- Es generalitzen els combats entre guerrilles del nord i del sud del Iemen. La crisi política està provocada en gran part pels problemes derivats de la crisi econòmica que viu aquest país de la península aràbiga, unificat el 22 de maig del 1990.

El dia 11 vint-i-cinc persones moren en esclatar a Sanà, capital del Iemen unificat, un míssil Scud.

Els laboristes britànics aconsegueixen una ampla victòria en les eleccions municipals celebrades al Regne Unit. Els conservadors perden el control de 17 ajuntaments i 408 regidors.

6.- Nou països de l'antic bloc de l'Est s'associen a la Unió Europea Occidental (UEO). Els nous 'països associats' a la UEO són Polònia, Hongria, República Txeca, Eslovàquia, Romania, Bulgària, Letònia, Estònia i Lituània.

7.- Els representants de Forza Itàlia, Silvio Berlusconi, de la Lliga Nord, Umberto Bossi, i de la neofeixista Aliança Nacional, Gianfranco Fini, arriben a un acord que permetrà la formació d'un govern conjunt a Itàlia.

8.- Nelson Mandela, líder del Congrés Nacional Africà, és proclamat president de Sud-àfrica pel Parlament d'aquest país. D'aquesta forma s'acaba amb 342 anys de domini blanc i amb 46 de règim de discriminació racial.

10.- Unes 3.000 persones moren al Kurdistan iraquí a conseqüència dels combats entre les faccions kurdes rivals de Jalal Talabani i de Masud Barzani. D'altra banda, l'exèrcit turc ha matat 186 rebels kurds en els primers quinze dies del mes de maig.

12.- John Smith, líder dels laboristes britànics i principal candidat a substituir el conservador John Major del govern, mor a causa d'un infart als 55 anys, en el millor moment de la seva popularitat.

13.- El Consell de Seguretat de les Nacions Unides decideix enviar 5.500 cascos blaus a Ruanda amb l'objectiu de protegir la població civil i el personal de les organitzacions humanitàries.

15.- Geòrgia i Abkhàzia acorden la creació d'un passadís a la zona del riu Inguri, fronterera entre totes dues repúbliques, on se situaran soldats d'interposició de la CEI. Aquest acord, signat a Moscou, formalitza de fet la independència d'Abkhàzia.

16.- Joaquín Balaguer és reelegit president de la República Dominicana, en unes eleccions respecte a les quals els observadors internacionals fan públiques nombroses sospites d'irregularitats.

19.- El cap de les forces armades de Nicaragua, Humberto Ortega, accepta cessar del seu càrrec. Ortega continuarà, però, exercint-lo fins el 1995.

20.- El Parlament de Crimea, fins ara república autònoma d'Ucraïna, decideix restablir una constitució aprovada el 1992, els articles de la qual deixen la porta oberta a la total independència de la península. La decisió provocarà una escalada de tensió entre Ucraïna i Rússia.

22.- Entra en vigor un embargament comercial total contra el govern militar d'Haití. Les mesures de càstig tenen l'objectiu de forçar els militars haitians a complir els acords de l'illa Governador, signats el juliol del 1993, el principal punt dels quals era el retorn al poder del president exiliat, Jean-Bertrand Aristide.

24.- El govern cubà anuncia l'aplicació de noves restriccions econòmiques per combatre la crisi que viu el país. El dia 30 més de 100 ciutadans demanen asil polític a l'ambaixada de Bèlgica a l'Havana.

26.- Es constitueix a París la Conferència sobre l'Estabilitat, que agrupa els 53 països de la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació Europea (CSCE). El seu objectiu és ser un fòrum de diàleg que previngui nous conflictes.

Les Nacions Unides aixequen l'embargament d'armes imposat a Sud-àfrica fa disset anys. Es preveu que aquest país pugui retornar aviat a l'Assemblea General de l'ONU, després que el govern de Nelson Mandela presentés la petició de reingressar-hi, ja que Sud-àfrica va ser exclosa el 1974.

29.- Erich Honecker, ex-president de la desapareguda RDA, mor a Xile als 81 anys d'edat.

Els ex-comunistes recuperen el poder a Hongria encapçalats per Gyula Horn, cap de llista del Partit Socialista Hongarès, i després de quatre anys de govern de la coalició de centre-dreta liderada pel Fòrum Democràtic.

30.- El govern libi restitueix al Txad la franja d'Aozou, ocupada per les forces de Trípoli des del 1973. D'aquesta forma s'aplica la sentència del 3 de febrer passat de la Cort Internacional de Justícia de L'Haia.

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

Estats de l'antiga URSS.

Estats de l'antiga URSS

ESTATS BÀLTICS

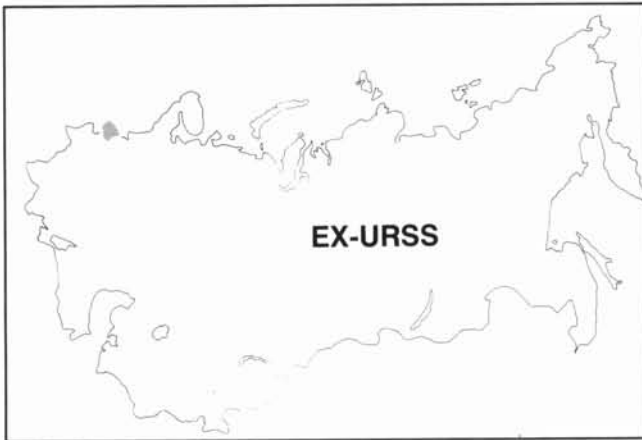
Estònia, Letònia i Lituània són les úniques repúbliques de l'ex-URSS que no s'han integrat a la Comunitat d'Estats Independents (CEI).

Van ser incorporades a l'URSS per la força a partir del pacte germano-soviètic del 1939, després d'un primer període d'independència iniciat el 1918.

Malgrat que, des del punt de vista etnolingüístic, només Letònia i Lituània són bàltiques —mentre que Estònia pertany a la família ugro-finesa— aquesta annexió i la posterior soviètzació han acabat de cohesionar un conjunt regional específic.

L'autonomia financera de les tres repúbliques bàltiques fou acceptada per la capital de l'ex-URSS el gener del 1990 i el seu programa va servir de model per a tota la Unió.

ESTÒNIA

Des del 1975, Estònia s'havia convertit en un laboratori d'experimentacions econòmiques i, gràcies a la seva proximitat amb la veïna Finlàndia, havia mantingut una obertura al món. És la menys poblada de les repúbliques de l'ex-URSS, però els seus habitants es troben entre els més instruïts i són els beneficiaris d'un millor nivell de vida. Així, Estònia es va trobar entre les repúbliques més ben preparades per portar a terme i continuar els canvis iniciats a Moscou el 1985, amb l'arribada de Mikhaïl Gorbatxov al poder.

Des del 1988, el Sòviet Suprem (Parlament) d'Estònia va restablir la bandera de la primera independència, així com la festa nacional, va tornar a acordar el seu horari amb Helsinki i va convertir l'estonià en la llengua oficial.

El 16 de novembre del 1988, el Sòviet Suprem d'Estònia va proclamar la sobirania de la república dins el marc de l'URSS. En les primeres eleccions legislatives lliures del març del 1990 el Partit Comunista va perdre el poder. El nou Sòviet Suprem va proclamar un període transitori per restablir la independència i va mantenir en el càrrec el seu president, el comunista reformador Arnold Rüütel, qui ocupava el lloc des del 1983. El Front Popular, que va aconseguir la majoria relativa a les eleccions, va veure com el seu president, Ed-

gar Saavisar, era nomenat cap de govern (càrrec que va conservar fins el gener del 1992).

Com en d'altres repúbliques, fou la temptativa de cop d'Estat de l'agost del 1991 el que va consagrar la independència d'Estònia (declarada el 20 d'agost i reconeguda pel Consell d'Estat de l'URSS el 6 de setembre del 1991) i va ocasionar la seva admissió en el si de les organitzacions internacionals. A partir d'aquest moment, la reconstrucció d'una Estònia independent ha estat marcada per l'aprofundiment d'una crisi econòmica.

Capital Tallinn (505.000 habitants)	Superfície 45.100 km ²
Població 1.600.000 habitants	Densitat 35,1 habitants/km ²
Població urbana 72%	Composició nacional Estonians: 61,5% Russos: 30,3% Ucraïnesos: 3,1% Bielorussos: 1,8%;
Religions Dominant: protestant Altres: ortodoxa	Taxa mortalitat 11,7°/°°
Taxa natalitat 15,4°/°°	Migració neta —
Taxa de creixement vegetatiu 3,7°/°°	Mortalitat infantil 12,3°/°° (1990)
Esperança de vida en néixer 71,4 anys (1991)	Habitatge 21,6 m ² per persona (1990)
Població per llit d'hospital 82,6 (1990)	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 12,7% Indústria 42,5% Serveis 44,8%
Producte material net (1990) 5.469,1 milions rubles 0,6% total URSS	Moneda Corona (s'introdueix oficialment el 20 de juny del 1992)
Per sectors (1991) Agricultura 16,9% Indústria 69,5% Serveis 13,6%	

El setembre del 1992 es van convocar eleccions legislatives i presidencials que van donar la majoria dels escons del Parlament a una coalició de dretes. Per això, A. Rüütel, que anava primer en les eleccions, va ser desplaçat i fou elegit president, en un segon torn, Lennart Meri, que tenia el suport de la coalició de dretes.

El problema de la minoria russa: la llei sobre la ciutadania estoniana de febrer del 1992 preveu una condició de residència de dos anys, calculats a partir del març del 1990, així com un tràmit d'un any (tres anys en total) i el coneixement mínim de la llengua (condició exclouent per a la majoria de russoparlants). Aquesta llei ha portat molta polèmica ja que, de fet, descarta de les eleccions legislatives i presidencials del setembre del 1992 la important minoria russa (30,3% de la població) establerta a Estònia a partir del 1940; polèmica ma-

nifestada sobretot a la regió de Narva, poblada en un 96% per russoparlants. Les tensions van créixer el juny del 1993 amb la promulgació de la llei sobre les eleccions locals (només els ciutadans estonians són elegibles), malgrat algunes modificacions aportades arrel de l'avis del Consell d'Europa i de la CSCE (Conferència de Seguretat i Cooperació a Europa).

D'altra banda, les noves autoritats mantenen un contenciós amb Rússia a causa de les fronteres (Narva i Setumaa) i de la retirada de les tropes ex-soviètiques d'Estònia.

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Lennart Meri (El president pot ser elegit per sufragi universal directe, si obté la majoria absoluta dels vots, o designat pel parlament unicameral.)

Constitució

Adoptada per referèndum el 28 de juny del 1992. Estableix sistema parlamentari.

Parlament (Riigikogu)

Unicameral de 101 escons.

Últimes eleccions

Legislatives el 20 de setembre i Presidencials el 20 d'octubre del 1992. Majoria de centre-dreta al Parlament; cap diputat ex-comunista.

Principals partits i moviments polítics

—Isamaa (Pàtria), 28 escons. Partit del govern.

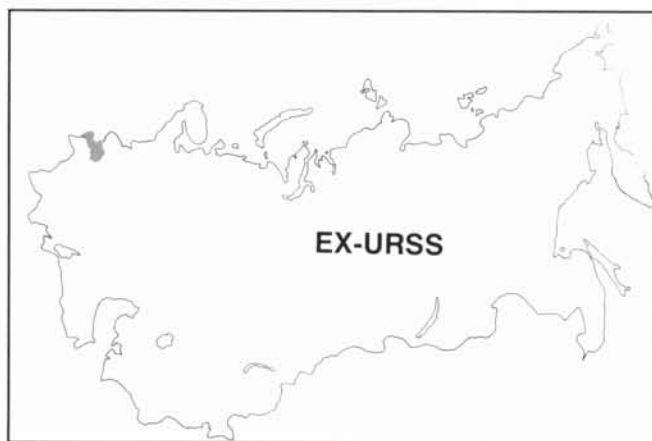
—Kindel Kogu (Llar Segura), 18 escons.

—Front Popular, 16 escons.

Llengua oficial

Estonià

LETÒNIA

El 10 d'abril del 1990 el Partit Comunista letó es va convertir, després d'una escissió, en el Partit Comunista Independent. El Sòviet Suprem (Parlament) de Letònia es va pronunciar amb moltes vacil·lacions, el 4 de maig del 1990, sobre la instauració d'un període de transició que portés a la independència. El referèndum del 3 de març del 1991 va confirmar, amb el 73,7% de vots, la voluntat del poble de Letònia de ser independent, reconeguda pel Consell d'Estat de l'URSS el 6 de setembre de l'any següent.

Tres factors geopolítics expliquen les vacil·lacions i la prudència pel que fa al tema de la independència per part de les autoritats letones: el primer és demogràfic, ja que el 48 % de la població de Letònia és russoparlant, la majoria

de la qual és russa. El segon és de caire polític. El Partit Comunista letó era de majoria russoparlant; per tant, el Partit Comunista Independent escindit del primer no era numèricament important, i tampoc tenia una gran independència de la Unió. I el tercer factor és de caire estratègic, ja que a Riga s'hi trobava localitzat el quarter general de l'armada soviètica, dins la regió militar nord-est de la Unió. Factors que expliquen les reticències a acceptar la independència d'aquesta república per part de les autoritats de Moscou.

Després de la reintroducció, el 4 de maig del 1990, de la Constitució del 1922, el debat nacional sobre la ciutadania no ha resolt la qüestió de l'estatut del 48% de residents russoparlants. S'han donat alguns passos, però a la primavera del 1993 al 35% de la població encara li quedava saber les condicions de naturalització (5, 10 o 16 anys de residència i un coneixement de la llengua) i la definició del seu estatut. S'ha de tenir en compte que la mà d'obra industrial letona és russoparlant en un 62%, dels quals només un 21% declaren parlar letó. D'aquests un bon nombre ha nascut a Letònia i s'hi pensa quedar. En el moment de la independència, la llengua distingeix clarament les dues comunitats.

D'altra banda, l'establiment de lligams amb els veïns bàltics i amb Suècia i Alemanya, històricament pròxims, han pogut compensar econòmicament els efectes de la dependència molt estreta que Moscou havia imposat a Letònia. Però la seguretat i l'evolució democràtica de Letònia encara sembla dependre en gran part de la realitat russa. La important colònia russa juga un paper fonamental per a l'economia letona, fet que dona a Moscou un mitjà de pressió gens menyspreable.

Capital Riga (915.000 habitants)	Superfície 64.500 km ²
Població 2.700.000 habitants	Densitat 41,7 habitants/km ²
Població urbana 71,1%	Composició nacional
Religions Protestant, catòlica, ortodoxa i jueva.	Letons: 52,0%
Taxa natalitat 14,1°/oo	Russos: 34,0%
Taxa mortalitat 13°/oo	Bielorussos: 4,5%
Migració neta ---	Ucraïnesos: 3,5%
Mortalitat infantil 13,7°/oo (1990)	Polonesos: 2,5%
Població per llit d'hospital 67,5 (1990)	Lituans: 1,3%
Producte material net (1990) 8.849,3 milions rubles 1,2 total URSS	Jueus: 0,9%
Per sectors (1991)	Taxa de creixement vegetatiu 1,1°/oo
Agricultura 16,4%	Esperança de vida en néixer 71,0 anys (1991)
Indústria 70,3%	Habitatge 19,8 m ² per persona (1990)
Serveis 13,3%	Estructura del treball per sectors (1990)
	Agricultura 15,9%
	Indústria 40,5%
	Serveis 43,6%
	Moneda: Lats (s'introdueix oficialment el 5 de març del 1993)

Institucions polítiques

Cap d'Estat:

Guntis Ulmanis, elegit per la Dieta (Parlament) el 7 de juliol del 1993, per un període de tres anys.

Constitució

L'agost del 1991 es restableix la Constitució (règim parlamentari) del 15 de febrer del 1922.

Parlament (Saeima)

Dominat pel centre-dreta. 100 escons.

Últimes eleccions

Legislatives, amb escrutini proporcional, els dies 5 i 6 de juny del 1993. El Front Popular, que dominava l'anterior càmera, no aconsegueix representació.

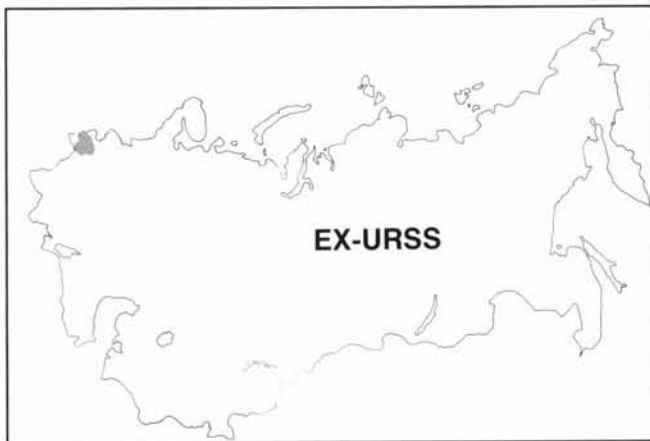
Principals partits i moviments polítics

- Partit de la Via Letona (centre-dreta), 36 escons.
- Moviment de la Independència Nacional de Letònia (creat el 1988), 15 escons.
- Concòrdia per Letònia (centre-esquerra), 13 escons.
- Unió de Camperols de Letònia (en el govern), 12 escons.
- Igualtat de drets (partit dels russòfons).

Llengua oficial

Letó

LITUÀNIA

Lituània fou el detonador de la disgregació de l'imperi soviètic. A Vínlius, el 7 de desembre del 1989, per primera vegada un Sòviet (Parlament) abolia, sobre el seu territori, l'article 6 de la Constitució soviètica que estipulava «el paper dirigent del Partit Comunista dins la societat».

El 20 de desembre del 1989 el Partit Comunista lituà, liderat per Algirdas Brazauskas, es va escindir del Partit Comunista de la Unió Soviètica (PCUS) i, en les primeres eleccions pluralistes de març del 1990, va obtenir 38 escons sobre 141. El guanyador de les mateixes fou el partit nacionalista Sajudis, que, gràcies al vot urbà, va obtenir 91 escons. Així, Vytautas Landsbergis va ser el primer president d'un Sòviet republicà no nascut del Partit. L'11 de març, la nova Assemblea va proclamar el restabliment de la independència del país. A partir d'aquesta data es van accentuar les tensions entre Vínlius i el 'Centre'; tensions que determinaren una crisi oberta que provocà algunes víctimes mortals el gener del 1991 i que no va trobar una sortida fins a la fracassada temptativa de cop d'Estat de l'agost del 1991 a Moscou.

Les principals dificultats amb les quals es troba actualment Lituània no són de la mateixa naturalesa que les de les seves veïnes, perquè no compta amb una important minoria russa. En aquest sentit, la societat lituana és molt homogènia, ja que un 80 % de la població és nacional. Els problemes venen de la desorganització dels canvis que es produeixen i de la ruptura dels subministraments, que han provocat una profunda desestabilització econòmica i social. Des del punt de

vista militar, la qüestió més urgent és, aquí també, la retirada de les tropes ex-soviètiques.

D'altra banda, la llei sobre la ciutadania lituana (del 3 de novembre del 1989 i del 5 de desembre del 1991) és la més liberal de la regió i la representació de les minories al Parlament està garantida per la llei electoral.

Una vegada recuperada la independència, la crisi de confiança a l'interior del Sajudis es va accentuar i va desembocar en una inestabilitat política (se succeeixen tres governs entre el 1990 i el 1992).

Capital Vínlius (582.000 habitants)	Superfície 65.200 km ²
Població 3.800.000 habitants (1990)	Densitat 57,1 habitants/km ²
Població urbana 68%	Composició nacional Lituans: 79,6% Russos: 9,4% Polonesos: 7,0% Bielorussos: 1,7%
Religions Dominant: catòlica Altres: ortodoxa	Taxa mortalitat 10,6°/°°
Taxa natalitat 15,1°/°°	Migració neta ---
Taxa de creixement vegetatiu 4,5°/°°	Mortalitat infantil 10,3°/°° (1990)
Esperança de vida en néixer 72,5 anys (1991)	Habitatge 19,8 m ² per persona (1990)
Població per llit d'hospital 80,4 (1990)	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 18,2% Indústria 41,6% Serveis 40,2%
Producte material net (1990) 9.999,9 milions rubles 1,3% total URSS	Moneda Litas (s'introdueix oficialment el 25 de juny del 1993)
Per sectors (1991) Agricultura 17,3% Indústria 69,2% Serveis 13,5%	

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Algirdas Brazauskas, escollit per sufragi universal el 14 de febrer del 1993.

Constitució

Adoptada per referèndum el 25 d'octubre del 1992 amb el 57,76% dels vots.

Parlament (Seimas)

141 escons, elegit per sistema mixt (proporcional-uninominal).

Últimes eleccions

Legislatives el 25 d'octubre i el 15 de novembre del 1992. Presidencials el 14 de febrer del 1993 (desfeta de V. Landsbergis, president des del novembre del 1992, i victòria de A. Brazauskas, del Partit Democràtic del Treball, ex-Partit Comunista escindit).

Principals partits i moviments polítics

- Partit Democràtic del Treball de Lituània, 73 escons.
- Sajudis (nacionalista), 30 escons.
- Partit cristiano-demòcrata lituà, 18 escons.
- Partit social-demòcrata, 8 escons.

Llengua oficial

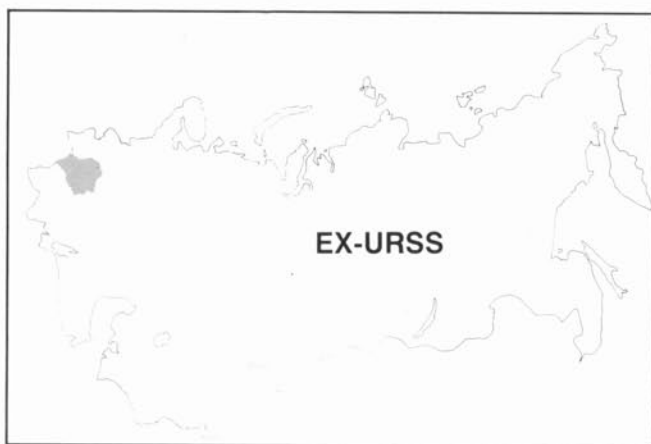
Lituà

ESTATS ESLAUS

Rússia, Bielarús i Ucraïna han constituït, de bon grat o per la força, el nucli del sistema soviètic. Aquestes tres nacions eslavas orientals, hereues d'un bagatge cultural comú, s'han format tant sobre profundes particularitats locals com sota el pes determinant de múltiples factors externs.

Mentre en el segle XV, la fracció occidental de l'antiga Rus de Kíev, bressol de les nacions ucraïnesa i bielorrussa, passa sota dominació lituana i polonesa, la nació russa es va esmentar i afermant com a entitat ètnica, política i religiosa de dimensions gegantines. Aquesta diferència en l'obertura geogràfica (les primeres cap a Occident, Rússia cap a l'Orient) i l'enorme desequilibri entre les tres explica que, pels ucraïnesos i bielorrussos, la recerca i l'afirmació de la identitat nacional sempre hagin estat determinades per la presència del seu «germà gran» rus. Durant segles, i fins la Segona Guerra Mundial, Bielarús fou la «zona tap» i lloc de pas entre Polònia i Rússia, mentre Ucraïna apareixia, en l'òptica russa, com la «regió dels confins» (*ukrainy* en rus). D'aquí també que els russos —i, des d'un punt de vista polític, tant el tsarisme com el poder soviètic— considerin els eslaus occidentals com un sol i únic poble, i percebeixin amb ressentiment i incredulitat la voluntat expressada per ucraïnesos i bielorrussos, en graus diversos, de viure cadascun a casa seva.

BIELARÚS

A Bielarús, com a Ucraïna, fou la catàstrofe de Txernòbil (1986) la que va mobilitzar una part de la intel·lectualitat contra les autoritats centrals. Els efectes radioactius van ser tan importants o més que a Ucraïna (la central, localitzada a Ucraïna, es troba molt a prop de la frontera entre ambdós països). Aquest fet, més la descoberta, l'estiu del 1988, de la fossa comuna de Kuropaty, prop de Minsk —amb 30.000 víctimes abatudes pel règim entre el 1937 i 1938— revela que, abans de ser martiritzats pels nazis, els bielorrussos havien patit el terror de l'estalinisme. Aquest xoc estimula el reagrupament de centenars de cercles informals i d'associacions de defensa del medi ambient, nascudes durant la *perestroika*, en un Front Popular Bielorrús, una coalició de partits d'oposició més o menys nacionalistes. A principis d'abril del 1991, després que el govern federal hagués portat a terme una forta pujada de preus al detall, més de 200.000 obrers fan una vaga que va contribuir en el seu moment a la crisi general del sistema soviètic.

Després del fracàs del cop d'Estat de l'agost del 1991, el Parlament bielorrús proclama, el 25 d'agost, la independència. De les repúbliques occidentals de l'ex-URSS, és a Bielorrússia on el ritme de les reformes, tant polítiques com econòmiques, ha estat més lent. El grup dominant al Parlament, compost pels comunistes elegits durant el període so-

viètic, s'ha oposat sistemàticament a qualsevol projecte de reforma important. Fins i tot dins l'executiu, la desavenença creixent entre les posicions més liberals del president Stanislau Xukkievitx i les del primer ministre conservador, Viatcheslau Kébitx, contribueix a paralitzar el país. El declivi econòmic, d'altra banda, prepara el terreny dels conservadors que advoquen per un apropament màxim del país amb Rússia. Xukkievitx, partidari del manteniment de la CEI, intenta mantenir, però, un cert pes específic del nou Estat davant el «germà gran» rus. El seu intent de defensar una línia centrista, tot evitant reformes radicals que pogués desagradar al sector conservador, acaba restant-li el suport de les forces més reformistes sense obtenir el suport dels comunistes conservadors. El Parlament li imposa la firma del Tractat de Seguretat Col·lectiva de la CEI, al qual Xukkievitx s'oposava per considerar-lo contrari a la declaració de neutralitat de l'Estat bielorrús. La seva destitució per part del Parlament el 26 de gener del 1994, obre un període electoral que culmina amb l'elecció d'un polític populista, poc rellevant fins aleshores en l'escena política, Alixandr Lukashenka, que fins ara ha demostrat ser un fervent partidari de la fusió amb Rússia.

Capital Minsk (1.589.000 habitants)	Superfície 207.600 km ²
Població 10.347.500 habitants (1992)	Densitat 49,5 habitants/km ²
Població urbana 67,6%	Composició nacional Bielorrussos: 77,9% Russos: 13,1% Polonesos: 4,1% Ucraïnesos: 3,0%
Religions Dominant: ortodoxa Altres: catòlica, jueva	Taxa mortalitat 11,2°/°°
Taxa natalitat 13°/°°	Migració neta -4°/°°
Taxa de creixement vegetatiu 1,8°/°°	Mortalitat infantil 12,1°/°° (1991)
Esperança de vida en néixer 73,3 anys (1991)	Habitatge 18,3 m ² per persona (1991)
Població per llit d'hospital 75,6 (1991)	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 19,6% Indústria 42,0% Serveis 38,4%
Producte material net (1990) 29.509,7 milions rubles 4,9% total URSS	Moneda Ruble bielorrús (s'introdueix oficialment el 27 de maig del 1992, també es coneix amb el nom de «llebre» a causa de l'efígie que du)
Per sectors (1991) Agricultura 23,2% Indústria 63,6% Serveis 13,2%	

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Alexandr Lukashenka. Elegit per sufragi universal.

Constitució

Nova Constitució adoptada el 15 de març del 1994. Preveu un règim presidencial.

Parlament

260 escons segons la nova Constitució.

Últimes eleccions

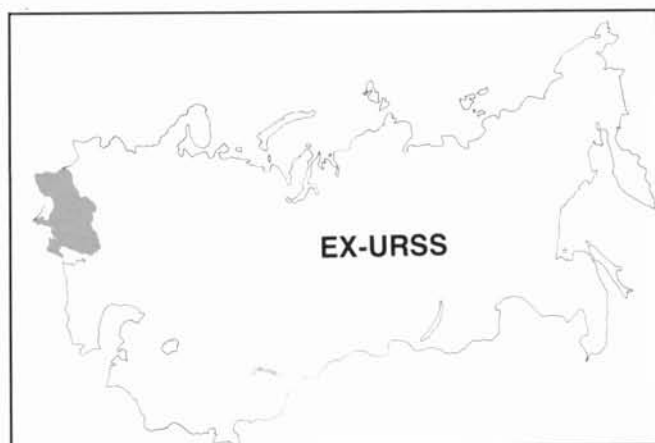
Eleccions generals, març del 1990, majoria comunista.
Eleccions presidencials, 10 de juliol del 1994: Alixandr Lukashenka, amb un 80,1 % dels vots.

Principals partits i moviments polítics

—Front Popular Bielorus, principal partit de l'oposició.
—Moviment Popular de Bielorus, reagrupació dels ex-comunistes.
—Partit Camperol.

Llengua oficial

Bielorus

UCRAÏNA

El desastre nuclear de Txernòbil (26 abril del 1986) va jugar un paper molt important en el despertar de la consciència nacional. Una gran part de la intel·lectualitat estableix immediatament un paral·lelisme entre el desastre ecològic i la destrucció del patrimoni lingüístic, cultural i històric d'Ucraïna. A l'inici del 1989, i gràcies a la *perestroika*, es constitueix el Moviment Democràtic Ucraïnès (Roukh) que reagrupa una constel·lació d'associacions ecologistes, moviment en defensa de la llengua ucraïnesa i d'altres grups «informals» constituïts sota l'empareda de la *perestroika*. La vaga de miners del Donbass, durant l'estiu del 1989, marca una etapa important en el procés de democratització de la Unió Soviètica. A més de reivindicacions econòmiques i polítiques contra el PCUS, els líders de la vaga explicaven com el 70 % de les empreses ucraïneses estaven dirigides des de Moscou, mentre que només el 5% de les divises guanyades per Ucraïna tornaven «al país».

El fracassat cop d'Estat de l'agost del 1991 contribueix àmpliament a l'aclaparadora victòria (90,3 %) del vot favorable a la independència d'Ucraïna, en el referèndum de l'1 de desembre del 1991, inclús entre els 11 milions de russos residents a la República. I aquest fet és, a més, el detonador de la ruptura definitiva de l'URSS. En aquell moment, d'entre totes les ex-repúbliques soviètiques (excepte les bàltiques però incloent Rússia), Ucraïna semblava disposar dels elements més favorables per a dur a terme la transició: una situació econòmica relativament millor i una més gran cohesió política interna.

Tanmateix, després de dos anys plens d'independència, la qüestió de la supervivència d'Ucraïna en tant que Estat independent segueix damunt la taula. Els dirigents ucraïnesos es mostren incapaços de dur a la pràctica un programa de re-

forma efectiu, la qual cosa, sumada a la dependència energètica envers Rússia, que li ha tallat el subministrament, col·loca el país en un gravíssim espiral de deteriorament econòmic. La situació política, d'altra banda, es troba dominada per una crisi de poder, en la qual la tensió entre el president electe Leònid Kravxuk i el Parlament, àmpliament dominat pels comunistes conservadors, paralitza l'acció de l'executiu i dels diferents governs que se succeeixen. La seva evolució en el context exterior no és, tampoc, molt esperançadora, particularment pel que fa a les difícils relacions amb Moscou. Aquestes resulten especialment complexes a causa de tres elements clau: la presència de russòfons a Ucraïna, en particular a la península de Crimea, que el maig del 1992 inicia una dinàmica secessionista; les negociacions sobre la flota i les bases del Mar Negre (d'especial importància per Rússia per tal de conservar un accés a mars calents); i les negociacions relatives a l'armament nuclear que, a mesura que s'acumulen les dificultats, Ucraïna percep cada cop més com a l'únic instrument de pes del qual disposa per a contrarestar les pressions russes i aconseguir un volum més gran d'ajuda internacional.

El deteriorament de la situació econòmica i política fa que els conservadors guanyin terreny i porta a un canvi en la cúpula de l'Estat. Leònid Kravxuk, el primer president electe de tota la història d'Ucraïna ha de cedir el carrec a un dels seus antics primers ministres, Leònid Kutxma, també partidari d'un Estat independent per Ucraïna però, alhora, d'un restabliment clar de tots els vincles —sobretot econòmics— amb Rússia. A mitjans del 1994 Ucraïna es troba, sense dubte, en un moment clau de l'evolució de la seva curta independència.

Capital Kiev (2.587.000 habitants)	Superfície 603.700 km ²
Població 52.075.100 habitants (1992)	Densitat 86,2 habitants/km ²
Població urbana 67,8%	Composició nacional Ucraïnesos: 72,7% Russos: 22,0% Jueus: 0,7%
Religions Dominant: ortodoxa Altres: catòlica a l'Oest del país, jueva i musulmana a Crimea	Taxa mortalitat 12,8‰
Taxa natalitat 12,2‰	Migració neta 19‰ (1991)
Taxa de creixement vegetatiu 0,6‰	Mortalitat infantil 13,9‰ (1991)
Esperança de vida en néixer 72,7 anys (1991)	Habitatge 18,0 m ² per persona (1991)
Població per llit d'hospital 74 (1991)	Estructura del treball per sectors Agricultura 19,4% Indústria 40,6% Serveis 40,0%
Producte material net (1990) 117.992,4 milions rubles 16,3% total URSS	Moneda Karbovanets (s'introdueix oficialment el 12 de novembre del 1992)
Per sectors (1991) Agricultura 28,7% Indústria 56,9% Serveis 14,4%	

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Leònid Kuxma. Elegit per sufragi universal

Constitució

La nova Constitució encara no ha estat adoptada.

Parlament (*Consell Suprem*)

450 escons. Dominat pels comunistes. Des de les últimes eleccions només segueixen 56 membres de l'antic Parlament.

Últimes eleccions

Eleccions legislatives, 27 de març-10 d'abril del 1994: majoria pels comunistes.

Eleccions presidencials, 26 juny-10 de juliol del 1994: Leònid Kuxma, amb 52,14 % dels vots, vers Leònid Kravxuk, amb 45,06 %. Participació: 71,74 % dels inscrits.

Principals partits i moviments polítics

—Partit Comunista d'Ucraïna, 75 escons.

—RUKH, 26 escons.

—Partit Socialista, 12 escons.

—Partit Camperol, 11 escons.

Llengua oficial

Ucraïnès.

Les innumerables redistribucions d'aliances en el si del Parlament el converteixen en una cambra cada cop més dominada per l'ala radical dels comunistes-nacionalistes i per un ampli i poc estructurat sector centrista. A grans trets, els primers reclamen una re-estatalització de l'economia i el restabliment d'un Estat rus en les fronteres soviètiques. Els segons, que es declaren en general favorables a l'economia de mercat, exigeixen una aproximació més gradualista segons la qual l'Estat continuaria conservant un paper regulador important. En política exterior, critiquen l'executiu per no mantenir Rússia en el seu nivell de gran potència, és a dir, per no defensar-ne els interessos tradicionals i per descuidar la qüestió dels russos els quals, amb la dissolució de l'URSS, s'han trobat vivint a l'estranger». Aquest sector anomenat centrista, alguns membres del qual —com el vicepresident Alexandr Rustkoi i l'aleshores president del Parlament Ruslan Jazbulàtov— han anat radicalitzant la seva oposició a l'executiu, ha estat un dels més grans artífexs del canvi d'orientació en la política exterior russa, i molt en particular en relació amb les altres ex-repúbliques soviètiques, l'anomenat «estranger proper». El debat constitucional ha dominat sobretot l'any 1993, especialment pel que fa al futur sistema polític i les institucions de govern central i regional.

FEDERACIÓ RUSSA

Els dos primers anys de la vida política de la nova Rússia estan dominats per l'alternança de conflictes, de gravetat creixent, entre els dos pols del poder, l'executiu, simbolitzat pel primer president electe de Rússia, Boris Ièltsin, i el legislatiu, sorgit de les eleccions generals soviètiques del març del 1990. L'espiral de tensió culmina a començaments d'octubre del 1993 en un cruent enfrontament pels carrers de Moscou.

Des d'un punt de vista formal, la crisi política i institucional sorgeix del desfasament que es crea entre legitimitat i legalitat: la instància legitimada per les urnes (el president) es veu constantment limitada en la seva capacitat d'acció, donat el marc legal dels poders del Parlament, definit per la constitució Soviètica del 1977 i esmenada nombroses vegades durant el període de Gorbátxov. La manca de cultura i de voluntat política, per ambdós costats, no contribueix, evidentment, a la consecució del compromís necessari per tal de desbloquejar la situació. Tres temes fonamentals formen l'eix al voltant del qual cristal·litzen les posicions: la política econòmica, la política exterior i el projecte de nova Constitució.

Capital Moscou (9.000.000 habitants)	Superfície 17.075.000 km ²
Divisió administratives 89 subjectes de la Federació Russa: 21 repúbliques, inclosa Txetxènia, 6 territoris, 49 regions, 10 districtes autònoms, una regió autònoma i dues «ciutats d'importància federal» (Moscou i Sant Petersburg)	Població 1.48.624.700 habitants
Religions Dominant: ortodoxa Altres: musulmana, jueva, budista, etc.	Densitat 8,7 habitants/km ²
Taxa natalitat 12,2‰	Població urbana 78,8%
Taxa de creixement vegetatiu 0,9‰	Composició nacional Russos: 81,5% Tàtars: 3,8% Ucraïnesos: 3,0% Jueus: 0,4%
Mortalitat infantil 17,8‰ (1991)	Taxa mortalitat 11,3‰
Població per llit d'hospital 74,2 (1991)	Migració neta 7‰
Producte material net (1990) 446.817,6 milions rubles 62,9% Total URSS	Esperança de vida en néixer 71,8 anys (1991)
Per sectors (1991) Agricultura 15,2% Indústria 67,1% Serveis 17,7%	Habitatge 16,5 m ² per persona (1991)
	Estructura del treball per sectors (1991) Agricultura 13,5% Indústria 41,9% Serveis 44,6%
	Moneda Ruble (s'introdueix oficialment el 26 de juliol del 1993)

El carrer sense sortida a què havien arribat les relacions entre els dos poders —i que ha contribuït al transvasament d'una quota important del poder real als nivells locals— porta al president Ièltsin a dissoldre el Parlament a la fi de se-

tembre i a convocar eleccions generals per al proper mes de desembre. La persistent tancada dels diputats de l'oposició radical comunista-nacionalista a l'edifici del Parlament (els moderats acaben per sortir, excepte Rutskoï i Jazbulàtov, les posicions dels quals s'havien anat acostant més i més als primers al llarg del 1993) es resol finalment mitjançant un assalt armat que produeix més de cent morts i nombrosos ferits. Les conseqüències polítiques d'aquesta tragèdia resulten encara difícils d'avaluar, però l'octubre del 1993 ha marcat, indubtablement, el punt d'inflexió més important en l'evolució interna russa des de la dissolució de l'URSS. Les eleccions generals del desembre del 1993 han despertat les pitjors temences davant la visió relativa, però molt important, d'un personatge sinistre, Vladimir Zhirinovski, el deliri demagògic i bel·licista del qual ha trobat tanmateix ressò en la societat. I, encara que a mitjans del 1994, la seva personalitat política es troba cada cop més aïllada de l'escena russa, el propi fenomen de la seva elecció continua sent un element de preocupació. El nou govern, menys radical, del primer ministre, Viktor Txernomydrin, sembla gaudir d'un marge de maniobra més ample que el del seu antecessor, Yegor Gaidar, que s'havia convertit en la bèstia negra de l'oposició. El que resulta paradoxal és que la política econòmica de Txernomydrin no ha introduït canvis fonamentals respecte de l'anterior i, malgrat la gravetat persistent de la situació econòmica, comencen a despuntar-ne alguns elements d'estabilització.

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Borís Ièltsin. Elegit per sufragi universal

Constitució

Adoptada per referèndum el 12 de desembre del 1993. Sistema presidencialista.

Poder legislatiu (Assemblea Federal)

La nova Constitució estableix un òrgan bicameral:

— Consell de la Federació (Càmera Alta) de 178 membres, dels quals cadascú dels 89 subjectes de la Federació n'escolleix dos.

— Duma Estatal (Càmera baixa) de 450 membres, dels quals 225 són escollits per sistema majoritari (circumscripcions uninominals) i 225 per sistema proporcional (lístes de partits).

Últime Eleccions

— Eleccions presidencials, 12 de juny del 1991: Borís Ièltsin amb un 57,3% dels vots.

— Referèndum sobre la confiança al president (sí 58,7%) i a la seva política econòmica (sí 53%), 25 d'abril del 1993.

— Eleccions generals, 12 de desembre del 1993: per sistema majoritari, guanya el bloc refermista Opció de Rússia; per sistema proporcional guanya el partit de V. Zhirinovski.

— Referèndum sobre la Constitució, 12 de desembre del 1994: sí 54,8%, no 41,6%, participació 54,8%.

Principals Partits i Moviments Polítics

— Opció de Rússia (Egor Gaidar), reformista liberal.

— Partit Liberal Democràtic (Vladimir Zhirinovski), ultradretà.

— Partit Comunista de Rússia (Guenadi Ziugànov).

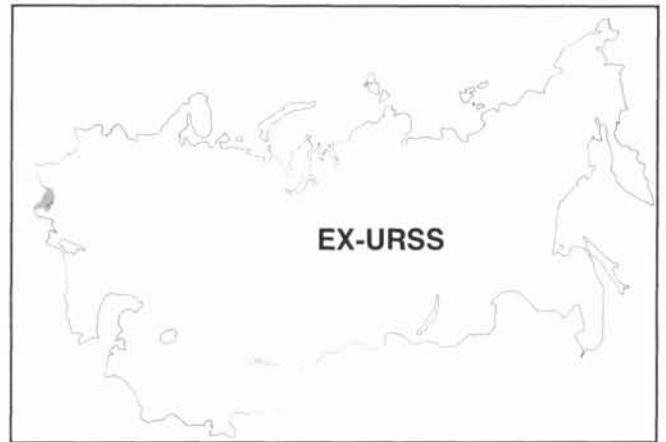
— Partit Camperol de Rússia (Mikhaïl Lapshin), pròxim als comunistes.

— Partit de la Unitat i la Concòrdia a Rússia (Segrei Shakhrai), reformista centrista.

Llengua oficial

Rus

MOLDOVA

En aquesta petita república, creada artificialment arran del pacte germano-soviètic del 1939, la qüestió lingüística cristal·litza les aspiracions a afirmar la identitat nacional. Únic país de llengua llatina, alhora que cristià ortodox, de la Unió Soviètica, Moldova va patir una dura política de russificació.

L'agitació moldava s'inicia a finals del 1988, sota l'impuls del Moviment Democràtic, que sorgeix durant la *perestroika*. Les manifestacions s'intercalen amb els mitings i el 27 d'agost del 1989 es celebra a Kixiniov, actual Xisinu, la manifestació més gran del país. Els manifestants demanen l'autonomia política i econòmica de Moldova; alguns, encara que una minoria, apel·len a l'annexió de Moldova amb Romania, tot aixecant banderes romaneses. El 4 de setembre del 1989 el Parlament proclama el moldau com a 'llengua oficial', encara que el rus es manté com a 'llengua de comunicació interètnica'. Aquesta 'romanització' de Moldova provoca una violenta oposició per part de les minories russòfones (el 13% de la població és russa i el 13,8% ucraïnesa), dominades per comunistes conservadors, i turcòfones (un 3% de la població és gagausa, turcs de religió cristiana ortodoxa). La caiguda de N. Ceausescu a Bucarest, el 22 de desembre del 1989, fa que el model romanès deixi de ser repulsiu. La qüestió del retorn de Moldova al si de la 'gran Romania' provoca una escissió a l'interior del FPM: una minoria apel·la a l'annexió; la majoria, dirigida per Mircea Snegur, adopta una posició més moderada, partidària d'esperar, ja que és conscient dels problemes polítics que portaria el canvi de fronteres internacionals a la regió. El 20 de juliol del 1990, el Parlament moldau proclama la sobirania de la república, que passa a dir-se República de Moldova. Entre el 16 i el 22 d'agost del mateix any, els turcòfons i els russòfons declaren la seva pròpia sobirania, refusant reconèixer el poder de Xisinu. Els russòfons proclamen la República del Transdnièstr, amb la ciutat de Tiraspol com a 'capital', en la zona on ells tenen majoria: la franja entre el riu Dnièstr i la frontera amb Ucraïna, un territori de 5.000 km² poblat per 800.000 habitants, d'importància vital per a Moldova. Per la seva part, els gagausos ocupen un territori de 1.800 km² poblat per 150.000 habitants, situat al sud del país. El cop d'Estat fallit de l'agost del 1991 precipita els esdeveniments: el 27 d'agost el Parlament proclama la independència de la república, precisant que aquesta constitueix 'un primer pas cap a la seva reunificació amb Romania'. Els 'independentistes realistes' dominen la situació i el seu líder, M. Snegur, és elegit, el 8 de desembre del 1991, president de la república. Malgrat la intenció de M. Snegur d'atorgar als gagausos un estatut de 'departament nacional' i convertir el Transdnièstr en una 'zona econòmica franca dotada d'una autonomia administrativa', el conflicte entre aquestes

dues minories i el nou poder no deixa d'agreujar-se. Entre la tardor del 1991 i l'estiu del 1992, es produeix una veritable guerra civil a la franja del Dnièstr entre les comunitats russòfones i romaneses. La presència del 14è exèrcit rus (ex-soviètic) contribueix poderosament a enquistar la situació. Sense comptar amb Moscou, el seu comandant, el general Alexàndr Lebed, intervé directament en els afers interns del Transdnièstr fins al punt de ser elegit pel Parlament local. D'altra banda, Rússia, sense donar suport oficialment a les previsions territorials de l'autoproclamada república, utilitza el conflicte i la presència de les seves forces armades per pressionar Moldova cap a una total integració en la CEI.

A mitjans del 1992, la línia moderada de M. Snegur comença a produir efectes positius pel país, on, a més, les tendències pro-romaneses han perdut molt de terreny en benefici de la defensa d'un Estat moldau independent. Entre juliol i agost del 1992 es forma un govern de 'consens nacional', amb representants de la població russòfona, i que ajuda a retornar una certa estabilitat interna al país. Les negociacions entre Moscou i Xisinu, i entre Xisinu i Tiraspol, aconsegueixen, si més no, congelar l'enfrontament armat. El parlament del país acaba ratificant, el 8 d'abril del 1994, l'adhesió a la CEI, llevat del que es refereix als pactes militars i a la zona ruble. La fragilitat de la situació moldava queda compensada per uns resultats econòmics apreciables, deguts a una política econòmica que els organismes financers internacionals acostumen a citar com a exemple per la resta de la CEI.

Capital Xisinu, anteriorment Kixinióv (756.000 habitants).	Superfície 33.700 km ²
Població 4.352.600 habitants (1992)	Densitat 129,4 habitants/km ²
Població urbana 47,1%	Composició nacional Moldaus: 64,5% Ucraïnesos: 13,8% Russos: 13,0% Gagausos: 3,5%
Religions Dominant: ortodoxa Altres: musulmana	Taxa mortalitat 10,5°/°°
Taxa natalitat 16,7°/°°	Migració neta -100°/°° (1991)
Taxa de creixement vegetatiu 6,2°/°°	Mortalitat infantil 19,8°/°° (1991)
Esperança de vida en néixer 69,2 anys (1991)	Habitatge 18,2 m ² per persona (1991)
Població per llit d'hospital 76,5 (1991)	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 32,7% Indústria 30,3% Serveis 37,0%
Producte material net (1990) 9.442,7 milions rubles 1,5% total URSS	Moneda Leu (s'introdueix oficialment el 29 de novembre del 1993).
Per sectors (1990) Agricultura 41,8% Indústria 43,4% Serveis 14,8%	

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Mircea Snegur. Elegit per sufragi universal.

Constitució

S'ha d'aprovar una nova Constitució després de les eleccions generals del 1994.

Parlament

104 escons. Dominat des de les darreres eleccions pels partidaris del president Snegur.

Últimes eleccions

Eleccions presidencials, 8 de desembre del 1991: Mircea Snegur, 98,17% dels vots. Eleccions generals, 27 de febrer del 1994, amb una participació del 75%.

Principals Partits i Moviments Polítics

- Partit Democràtic Agrari, pro-presidencial, 56 escons.
- Partit Socialista (ex-comunista), 28 escons.
- Congrés dels Intel·lectuals (pro-romanès), 11 escons.
- Front Popular Moldau, FPM (pro-romanès), 9 escons.

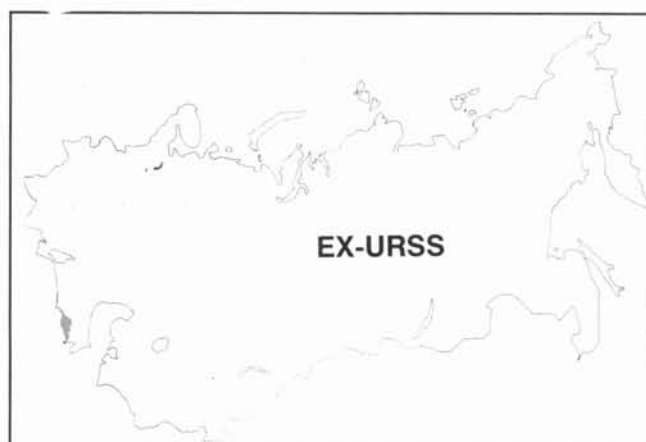
Llengua oficial

Moldau, dialecte del romanès (retorn a l'alfabet llatí).

ESTATS DEL CAUCAS

Els tres Estats de l'ex-URSS que es troben a la regió del Caucas presenten una situació molt inestable. Recordem la guerra d'Abkhàzia (Geòrgia) i la de l'enclavament de Nagorno Karabakh (Azerbaidjan/Armènia), les tensions permanents a Ossètia del Sud (Geòrgia), els enfrontaments armats entre els adversaris polítics a l'Azerbaidjan i a Geòrgia, les accions terroristes de gran abast, etc.

ARMÈNIA

El 20 de febrer del 1988 el Sòviet Suprem de Nagorno Karabakh, regió poblada en un 80% per armenis però incorporada a l'Azerbaidjan per Stalin el 1921, vota per demanar, en nom del dret a l'autodeterminació i de les reformes preconitzades per Mikhaïl Gorbatxov, la integració del seu territori a Armènia. A continuació es porten a terme multitudinàries manifestacions populars a Stepanakert i Erevan (capitals de Nagorno Karabakh i Armènia respectivament). Aquesta regió ha representat durant anys un laboratori pels conflictes anomenats 'interètnics' de l'ex-URSS. Tant a Armènia com a l'Azerbaidjan la qüestió de Nagorno Karabakh ha esdevingut una fixació i un punt clau en la lluita pel poder, en un context on tot sovint l'escalada patriòtica serveix de debat polític. El Comitè Karabakh, un grup d'onze intel·lectuals, entre ells Levon Ter Petrossian (elegit president d'Armènia el 1991), representatiu de la generació post-estaliniana de contesta-

taris moderats, es converteix en el portaveu del rebuig del sistema vigent i de les aspiracions a la democràcia, a la llibertat i a la sobirania nacional. Després del greu terratrèmol del desembre 1988, Mikhaïl Gorbaxov intenta 'normalitzar' la situació amb els membres del Comitè i altres opositors, però no fa més que radicalitzar l'opinió. Del Comitè surt el Moviment Nacional Pan-armeni, que és legalitzat el juny del 1989 i porta a les primeres eleccions legislatives lliures l'estiu del 1990, amb un programa d'accés a la independència per la via constitucional, sense una ruptura brusca amb Moscou. A continuació es restableixen els símbols de la primera independència del 1918-1920 (bandera, himne, aniversari), els antics topònims i es prenen diverses mesures relatives a la llengua i a la cultura nacionals. El Parlament armeni adopta, entre d'altres, unes lleis sobre la llibertat d'expressió, de premsa i d'associació, la propietat privada i la nacionalització dels béns del Partit Comunista. Armènia és la primera república en distribuir més del 80% de les terres (a partir del febrer del 1991). Des de l'agost del 1990 es concreta el multipartidisme amb la creació d'una dotzena de partits i, sobretot, amb el retorn de l'exili dels partits nacionals històrics, com elpartit Daixnak i la Federació Revolucionària Armènia (socialista i independentista). Armènia refusa participar en el referèndum sobre la Unió, organitzat pel Kremlin el 17 de març del 1991, i organitza el seu propi referèndum sobre la independència. Aquest se celebra el 21 de setembre del 1991 (90% de 'sí', 95% de participació) i el Parlament proclama la independència el 23 de setembre. El 16 d'octubre del 1991 es porta a terme l'elecció presidencial per sufragi universal, que dona la victòria a L. Ter Petrossian amb el 84% dels vots. El reconeixement diplomàtic s'accelera després de la desaparició de l'URSS el desembre del mateix any. Armènia es troba actualment en una situació fràgil a causa de diversos factors: l'enclavament, la raresa dels seus recursos naturals, la dependència energètica i alimentà-

ria, les conseqüències humanitàries i econòmiques del terratrèmol que va afectar un terç del país i va deixar sense refugi unes 500.000 persones, la lentitud de la reconstrucció (només un 20% entre el 1988 i el 1992) i el deteriorament de l'ajuda, els problemes per acollir els 200.000 refugiats de l'Azerbaidjan, el manteniment del conflicte de Nagorno Karabakh, etc.; tot plegat entorpeix els esforços de relançament econòmic.

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Levon Ter-Petrossian Elegit per sufragi universal el 16 d'octubre del 1991.

Constitució

L'esborrany de la nova Constitució encara no ha estat adoptat.

Parlament (Consell Suprem)

185 escons. Majoria relativa del Moviment Nacional Pan-armeni.

Últimes eleccions

Eleccions generals, maig 1990. Eleccions presidencials, 16 d'octubre del 1991: Levon Ter-Petrossian amb el 80% dels vots.

Principals partits i moviments polítics

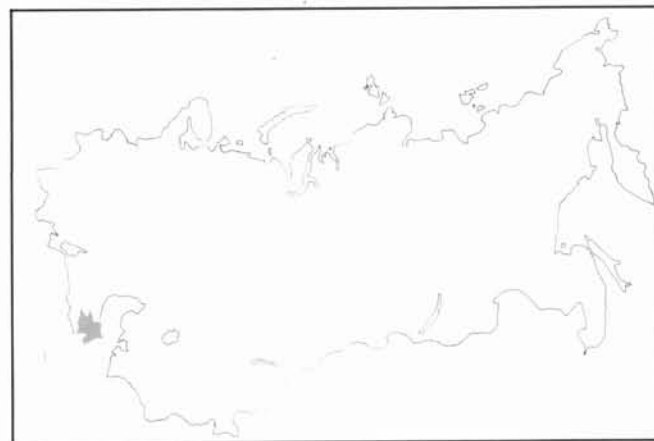
- Moviment Nacional Pan-armeni, governamental.
- Federació Revolucionària Armènia (Daixnak), principal partit de l'oposició, fortament implantat dins la diàspora.
- Unitat Nacional, coalició d'oposició.
- Partit Comunista d'Armènia, prohibit el setembre del 1991, legalitzat el 1992.

Llengua oficial

Armeni

Capital Erevan (1.199.000 habitants)	Superfície 29.800 km ²
Població 3.478.100 habitants (1992)	Densitat 115,7 habitants/km ²
Població urbana 67,7%	Composició nacional Armenis: 93,3% Àzeris: 2,6% (la majoria han fugit del país a causa del conflicte de Nagorno Karabakh). Kurds: 1,7% Russos: 1,6%
Religions Dominant: apostòlica armènia Altres: musulmana, ortodoxa	Taxa mortalitat 6,8°/°°
Taxa natalitat 23,1°/°°	Migració neta 85°/°° (1991)
Taxa de creixement vegetatiu 16,3°/°°	Mortalitat infantil 17,9°/°° (1991)
Esperança de vida en néixer 72,6 anys (1991)	Habitatge 14,8 m ² per persona (1991)
Població per llit d'hospital 111,8 (1991)	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 17,7% Indústria 41,6% Serveis 40,7%
Producte material net (1990) 6.976,6 milions rubles 1,0% total URSS	Moneda Dram (s'introdueix oficialment el 22 de novembre del 1993)
Per sectors (1991) Agricultura 25,7% Indústria 62,9% Serveis 11,4%	

AZERBAIDJAN

Durant la nit del 27 al 28 de gener del 1988, quan totes les mirades estan fixades en les manifestacions d'Armènia a favor de l'autodeterminació de Nagorno Karabakh, l'Azerbaidjan irromp en l'escena soviètica. A Somgaït, un important centre industrial pròxim a Bakú, es produeix un progrm amb desenes d'armenis assassinats i centenars de ferits. Només alguns intel·lectuals mostren públicament el seu dolor i la seva vergonya per aquest fet.

A partir d'ara, el conflicte de Nagorno Karabakh serveix de catalitzador per a una població humiliada i descontenta, en un Estat en el qual l'aparell comunista local havia construït al voltant d'alguns clans regionals una complexa xarxa de relacions socials de les quals era difícil escapar. Des de la primavera del 1988 una oposició jove i radical comença a manifestar-se. Fascinada pel model bàltic, aquesta constitueix

el Front Popular de l'Azerbaidjan (FPA) que, a finals del 1988, comença a adquirir protagonisme i aconsegueix, amb el suport de milers de manifestants, imposar una revisió de la Constitució. Els dies 13 i 14 de gener del 1990, la tragèdia entra a la capital, Bakú, on la important comunitat armènia (quasi 100.000 persones) sofreix un altre progrò. Una setmana després, quan torna una certa calma, l'exèrcit soviètic assalta la ciutat de Bakú i porta a terme una veritable massacre (170 morts, 370 ferits i 321 desapareguts, segons les autoritats àzeris). El fracàs del cop d'Estat a Moscou, a l'agost del 1991, debilita encara més la posició del president Mutalibov, que ha donat suport als colpistes. Aquest, però, aprofitant el buit institucional soviètic, es fa escollir —en condicions de dubtosa legalitat— President de la República, al setembre del 1991. La tragèdia de Khodjaly, el febrer del 1992, quan desenes d'habitants són massacrats per combatents armenis, trasbalsa tot el país i precipita la dimissió de Mutalibov. El 7 de juny del 1992, Abulfaz Eltxibey, candidat del Front Popular, és elegit president amb un 54,9% dels vots i desperta grans expectatives populars. Tanmateix, a començaments del 1993, hom constata ja la incapacitat de la nova direcció per endegar progressos substancials cap els dos objectius promesos: democratització i resolució del conflicte del Nagorno Karabakh. A la fi d'una curta guerra civil que condueix a la fugida i posterior dimissió d'Eltxibey, es produeix el retorn a l'escena política de l'antic Primer Secretari del Partit Comunista de l'Azerbaidjan, Gueïdar Aliev, considerat com a 'home providencial' del país. A l'octubre del 1993, Aliev és escollit President de la República amb el 98% dels vots. No obstant això, el saldo de la seva gestió no resulta fins ara més convincent que el del seu predecessor: aturades les negociacions sobre Nagorno Karabakh —amb el rerafons d'humiliants derrotes militars—,

més d'un milió de refugiats, profunda crisi econòmica deguda sobretot a la sobrecàrrega de les despeses militar, etc.

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Gueïdar Aliev, elegit per sufragi universal.

Constitució

No ha estat adoptada una nova Constitució.

Parlament (*Milli Majlis*)

Assemblea interina que substitueix, el maig del 1992, l'anterior Sòviet Suprem.

Últimes eleccions

Eleccions generals, setembre-octubre del 1990, victòria del Partit Comunista de l'Azerbaidjan. Eleccions presidencials, 3 d'octubre del 1993: Geïdar Aliev amb el 98% dels vots.

Principals partits i moviments polítics

—Nou Azerbaidjan, partit de G. Aliev.

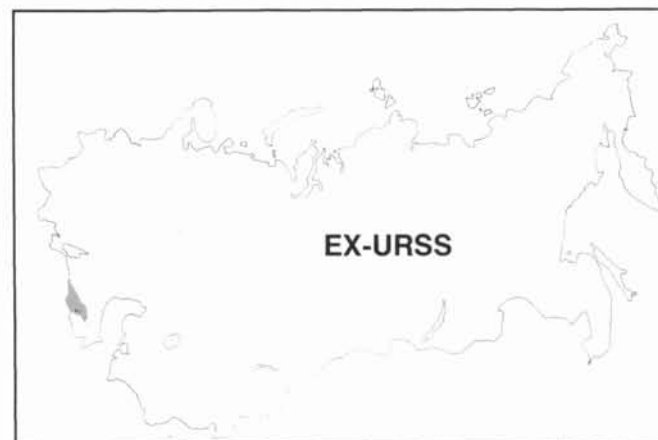
—Front Popular de l'Azerbaidjan, partit d'Abulfaz Eltxibey.

—Partit per a la Independència Nacional, partit de la oposició en el període d'Eltxibey.

Llengua oficial

Àzeri (retorn a l'alfabet llatí).

GEÒRGIA

Un fet clau en la història recent de Geòrgia és la massacre del 9 d'abril del 1989 (21 morts i centenars de ferits), quan les tropes especials del ministre de l'Interior de l'URSS ataquen la concentració organitzada per iniciativa de l'oposició radical a Tbilisi. Els manifestants reclamaven de manera pacífica la liquidació de la república autònoma d'Abkhàzia, on els georgians es consideraven 'amenaçats físicament'. Després de la tragèdia, la població de Geòrgia queda immersa en un estat de xoc. Els corrents nacionalistes comencen a imposar les seves reivindicacions i els seus líders a una població desorientada. La independència esdevé l'objectiu proclamat per totes les forces polítiques. Zviad Gamsakhúrdia, un antic dissident de passat obscur per la seva vinculació amb la KGB, sap utilitzar hàbilment el sentiment de la societat georgiana de viure dins un món hostil i s'imposa com el líder carismàtic de les forces nacionalistes. A Abkhàzia (regió al nord del país), on el 17,7% dels abkhazos (45% de georgians, segons xifres del 1989) controlen els principals punts del poder, comença a tenir força entre els responsables polítics la idea d'una secessió i posterior integració a Rússia. A Ossètia del Sud, la temptació d'unir-se a Ossètia del Nord (Federació Russa) sedueix igualment una població espantada per la verborrea nacionalista, amb clars components racistes, del nou president electe Gamsakhúrdia. Només uns quants a Geòrgia —artistes, intel·lectuals i petits partits radicals abans aliats

Capital Bakú (1.757.000 habitants)	Superfície 86.600 km ²
Població 7.329.600 habitants (1992)	Densitat 83,7 habitants/km ²
Població urbana 53,5%	Composició nacional Àzeris: 82,7% Armenis: 5,6% Russos: 5,6%
Religions Dominant: musulmana xiïta Altres: apostòlica armènia, ortodoxa	Després del 1989, la quasi totalitat dels armenis i una part dels russos han abandonat el país.
Taxa natalitat 27,1°/°°	Taxa mortalitat 6,3°/°°
Taxa de creixement vegetatiu 20,8°/°°	Migració neta -94°/°° (1991)
Esperança de vida en néixer 71,2 anys (1991)	Mortalitat infantil 25,3°/°° (1991)
Població per lit d'hospital 100,6 (1991)	Habitatge 12,4 m ² per persona (1991)
Producte material net (1990) 10.712,3 milions rubles 1,6% total URSS	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 32,2% Indústria 25,8% Serveis 42,2%
Per sectors (1991) Agricultura 26,1% Indústria 64,8% Serveis 9,1%	Moneda Manat (s'introdueix oficialment el 15 d'agost del 1992, però només es converteix en mitjà legal de pagament l'1 de gener del 1994).

del nou poder- s'atreveixen a oposar-se a l'exaltació continuada dels valors nacionals que porta a terme el nou règim. L'ambient, ja poc democràtic, es degrada ràpidament. Durant l'estiu del 1991 la coalició parlamentària es comença a trencar i l'actitud ambigua de Gamsakhúrdia en el cop d'Estat de l'agost precipita els esdeveniments. Una part de la Guàrdia Nacional, exèrcit del President, desobeeix la seva ordre d'integrar-se en les tropes del Ministeri de l'Interior. El gener del 1992, després de dues setmanes de setge al Palau del Govern pels dissidents de la Guàrdia Nacional, units amb altres forces de l'oposició, Gamsakhúrdia fugí a refugiar-se a Txetxènia. El 7 de març del 1992, Eduard Xevardnadze, ex-ministre d'Afers Estrangers de l'URSS amb Gorbaxov, torna de Moscou per encapçalar un Consell d'Estat encarregat de dirigir el país fins a la convocatòria d'unes noves eleccions. Geòrgia es troba en unes condicions polítiques, econòmiques i socials catastròfiques. Ossètia del Sud està en calma, però la guerra que esclata a Abkhàzia després de l'entrada de les forces georgianes a la seva capital, domina totalment l'evolució interna georgiana. Malgrat la consternació que provoca a Tbilisi, Xevardnadze —acorralat per una economia devastada, la derrota militar a Abkhàzia, les amenaces armades de Gamsakhúrdia i les guerres intestines dins el govern— no veu cap més opció que el restabliment dels vincles amb Moscou i la CEI.

Capital Tbilisi (1.271.300 habitants)	Superfície 69.700 km ²
Població 5.478.000 habitants (1991)	Densitat 78,4 habitants/km ²
Població urbana 56,2%	Composició nacional Georgians: 70,1%
Religions Dominant: ortodoxa Altres: jueva, musulmana.	Armenis: 8,1%
Taxa natalitat 16,9‰	Russos: 6,3%
Taxa de creixement vegetatiu 8,1‰	Àzeris: 5,7%
Esperança de vida en néixer 72,6 anys (1991)	Ossets: 3,0%
Població per llit d'hospital 90,3 (1990)	Abkhazos 17,8% a Abkhàzia i 1,8% a Geòrgia
Producte material net (1990) 10.865,7 milions rubles 1,4% total URSS	Taxa mortalitat 8,8‰
Per sectors (1991) Agricultura 41,8%	Migració neta ---
Indústria 44,5%	Mortalitat infantil 15,9‰ (1990)
Serveis 13,7%	Habitatge 18,8 m ² per persona (1990)
	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 25,6%
	Indústria 30,4%
	Serveis 44,0%
	Moneda Cupó (s'introdueix oficialment el 16 de juliol del 1993)

Institucions polítiques

Cap d'Estat

E. Xevardnadze. Elegit per sufragi universal com a president del Soviet Suprem, cap d'Estat *de facto*.

Constitució

No ha estat adoptada una nova Constitució.

Parlament (Soviet Suprem)

234 escons. Representació molt fragmentada de les forces polítiques.

Últimes eleccions

Eleccions generals i per a la presidència del Soviet Suprem l'11 d'octubre del 1992: Eduard Xevardnadze, amb aproximadament un 90% dels vots. El partit 'Pau' (ex-comunista) obté la majoria relativa, seguit per un bloc de partits centristes.

Principals partits i moviments polítics

- Unió de Ciutadans de Geòrgia, partit de Xevardnadze.
- Partit Nacional Democràtic, partit dominant.
- Partit de la Independència Nacional, principal partit de l'oposició parlamentària.
- Forces extraparlamentàries: partisans del president destituït Z. Gamsakhúrdia; Milícia paramilitar Mkhedrioni (genets), que va tenir un paper destacat en l'accés de Xevardnadze a la presidència.

Llengua oficial

Georgià i abkhaz

ESTATS DE L'ÀSIA CENTRAL

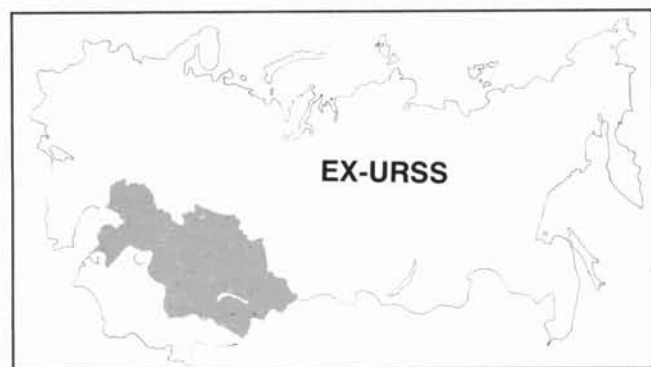
Des de la desaparició de la Unió Soviètica, els cinc Estats de l'Àsia Central han d'assumir una independència que han recollit més com un fet consumat que com a resultat d'una evolució pròpia. En aquesta regió, poblada únicament per 36 milions d'habitants (dels quals 3 milions de russos el 1991), d'ètnies distintes i de majoria musulmana, les divisions clàssiques continuen existint.

Durant els anys vint, l'Estat estalinista va traçar les fronteres actuals d'aquests països. Tret del Turkmenistan, els altres tres tenen les seves tan imbricades —especialment en les zones d'oasis— que algunes ètnies es troben concentrades en llocs situats fora del seu territori 'nacional'. Aquesta situació, lògicament, provoca fortes tensions i conflictes l'origen dels quals radica, sobretot, en el domini de la terra i de l'aigua.

La divisió del treball en l'antiga Unió Soviètica ha reduït aquestes repúbliques a un estat de quasi colonització i les ha convertit en proveïdores de matèries primeres i en importadores de béns de consum i d'equipament. La seva economia depèn en gran part dels abastiments provinents d'altres regions de l'ex-URSS, en particular de Rússia. Per redreçar les seves economies, els països de l'Àsia Central compten amb rebre ajuda internacional i les inversions estrangeres indispensables per poder explotar els seus recursos i sortir de la dependència.

L'envol econòmic, d'altra banda, està molt condicionat pel manteniment de l'estabilitat política i social. En aquest aspecte la situació varia moltíssim d'un país a un altre, des de la guerra civil larvada del Tadjikistan fins la pau fèrria del Turkmenistan. Les personalitats dels presidents tenen gran importància, ja que són ells els que impulsen o no el procés de canvi polític i econòmic. En tot cas, l'Àsia Central és la regió de l'antiga Unió Soviètica on els avenços democràtics han estat —i, probablement, ho seran per força temps— els més limitats.

KAZAKHSTAN

Kazakhstan és la darrera de les repúbliques de l'Àsia Central a declarar la seva independència, el 16 de desembre del 1991. El seu enorme potencial energètic i els seus arsenals militars nuclears donen a la seva evolució una dimensió estratègica —el Kazakhstan és una de les quatre repúbliques de l'URSS amb armes nuclears estratègiques. El 26 de maig del 1992, a Moscou, ratifica el Tractat START I, relatiu a la reducció d'armament nuclear, signat el seu dia per l'URSS.

Arrel dels esdeveniments sagnants del desembre del 1986 a Alma Ata, la maduració de les aspiracions nacionals pren un nou impuls, després que M.Gorbaxov volgués substituir el dirigent comunista kazakh, Dinmukhamed Kunaev, pel rus Gue-nadi Kolbin. Immediatament, les reivindicacions lligades a la consecució de la sobirania ocupen la vida política kazakha durant la segona fase de la *perestroika*: lluita pel reconeixement del kazakh com a llengua d'Estat, per la defensa del medi ambient, per la suspensió dels experiments nuclears i per la sobirania econòmica davant de Moscou. És durant aquest període que es produeix la multiplicació d'associacions i agrupacions informals, de les quals algunes esdevindran partits polítics després de l'aprovació de la llei sobre multipartidisme (gener del 1990). Després de l'intent de cop d'Estat a Moscou l'agost del 1991, el president Nursultan Nazarbaiev, que havia dimitit dels seus càrrecs al Politburó, dissol el Partit Comunista del Kazakhstan, el qual torna a emergir de seguida amb el nom de Partit Socialista del Kazakhstan.

El gran nombre de minories ètniques i una planificació econòmica poc equitativa fan que el Kazakhstan conegui grans contrastos de desenvolupament. La independència de Moscou ha permès de crear òrgans de decisió més eficaços i el nou govern s'ha compromès a dur a terme una progressiva transició cap a l'economia de mercat. Conscient dels lligams heretats del període soviètic i tenint en compte la pressió exercida per Moscou en cas d'eventuals problemes russo-kazakhs, el Kazakhstan ha signat nombrosos tractats de cooperació amb Rússia i amb els altres membres de la CEI. Això no li

ha impedit de considerar possible l'organització d'una estructura econòmica i militar comuna amb d'altres repúbliques de l'Àsia Central.

Encara que el fonamentalisme islàmic no sembla representar una amenaça seriosa a curt termini, resten nombrosos focus de tensió provocats sobretot per qüestions socials i econòmiques (forta emigració eslava, atur, inflació, etc.). Malgrat les crítiques que ha rebut Nazarbaiev per les condicions en les quals es van desenvolupar les darreres eleccions generals, el Kazakhstan apareix com un dels Estats menys autoritaris de l'Àsia Central.

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Nursultan Nazarbaiev. Elegit per sufragi universal l'1 de desembre del 1991 amb el 98,6% dels vots.

Constitució

Nova Constitució adoptada el 28 de gener del 1993. Estableix un règim presidencial.

Parlament (Kenges)

177 escons, la distribució nacional dels quals, després de les darreres eleccions, queda de la següent manera: 105 kazakhs, 49 russos, 10 ucraïnesos, 3 alemanys, 3 jueus i 1 de cada una de les següents nacionalitats (uzbek, tàtar, inguix, coreà, polonès, uigur), quedant un escó per cobrir.

Últimes eleccions

Eleccions legislatives el 7 de març del 1994, després de l'auto-dissolució del Parlament anterior el desembre del 1993. 42 escons coberts per 'l'lista estatal', seleccionada per representants del govern nacional i local, i 135 elegits sobre llistes uninominals.

Principals partits i moviments polítics

- Congrés de la Unitat Popular del Kazakhstan (presidencial), 30 escons.
- Confederació de Sindicats, 11 escons.
- Congrés del Poble del Kazakhstan, 9 escons.
- Partit Socialista, 8 escons.

Llengua oficial

Kazakh

Capital	Superfície
Almaty, abans Alma Ata (1.151.000 habitants)	2.717.300 km ²
Població	Densitat
17.056.800 habitants (1992)	6,2 habitants/km ²
Població urbana	Composició Nacional
57,6%	Kazakhs: 39,7%
Religions	Russos: 37,8%
Dominant: islam sunnita	Alemanys: 5,8%
Altres: ortodoxa, protestant	(forta emigració cap a Alemanya després del 1989)
Taxa natalitat	Ucraïnesos: 5,4%
21°/oo	Taxa mortalitat
Taxa de creixement vegetatiu	7,9°/oo
13,1°/oo	Migració neta
Esperança de vida en néixer	-61°/oo
68,7 anys (1991)	Mortalitat infantil
Població per llit d'hospital	27,4°/oo
73,5 (1991)	Habitatge
Producte material net (1990)	14,4 m ² per habitant (1991)
33.361,6 milions de rubles	Estructura del treball per sectors (1990)
5,3% total URSS	Agricultura 22,8%
Per sectors	Indústria 32,3%
Agricultura 35,8%	Serveis 44,9%
Indústria 51,1%	Moneda
Serveis 13,1%	Tengué (s'introdueix oficialment el 15 de novembre del 1993)

KIRGUIZISTAN

Una de les primeres conseqüències de la *perestroika* al Kirguizistan és la dimissió, el novembre del 1989, del primer secretari del Partit Comunista, acusat de corrupció i nepotisme. El seu successor, A.Masaliev, inicia una política de 'neteja' sense comptar, però, amb molta credibilitat com a reformador, ja que en temps passats s'havia distingit com a represor de la *glasnost*. A la ciutat fronterera d'Och, situada a Kirguizistan però de majoria uzbeka, els conflictes territorials degeneren en aldarulls. El juny del 1990, 10 persones moren

i 200 més són ferides. Arran d'aquests fets, s'instaura l'Estat d'emergència entre l'Uzbekistan i Kirguizistan el mes d'agost i es manté fins el novembre d'aquell any. Aquesta violència fronterera desencadena la fugida dels russòfons de la regió.

Malgrat el naixement d'un moviment polític tímid, les eleccions de febrer del 1990 al Soviet Suprem de Kirguizistan confirmen la predominància dels comunistes. A. Masaliev, però, desacreditat per la seva gestió a la crisi d'Och, es veu forçat a deixar la presidència del Soviet Suprem, la tardor del 1990, a favor d'Askar Akaiev, president de l'Acadèmia de Ciències. Aquest havia esdevingut una figura destacada de l'oposició reformadora encapçalada per Gorbaxov a l'interior del Partit Comunista. La seva elecció va representar un cas únic durant molt temps a l'Àsia central, on els dirigents comunistes eren contraris a les reformes impulsades per Moscou.

Una de les primeres tasques d'Akaiev va ser restablir la pau social a la regió d'Och i introduir canvis en el govern, on els reformistes passen a ocupar llocs de responsabilitat. Sota el seu impuls s'inicia un programa de reformes econòmiques, malgrat l'oposició dels comunistes, incloent projectes de privatització de l'economia. Després del fracàs del cop d'Estat de l'agost del 1991 a Moscou i de les amenaces d'intervenció militar per part dels comunistes locals amb l'intenció de desestabilitzar el poder d'Akaiev, el Partit Comunista es desintegra en faccions i acaba prohibit. El 31 d'agost, el Soviet Suprem proclama la independència de la república.

Interessat a sortir de l'aïllament, el Kirguizistan continua sent, però, una de les repúbliques més desproveïdes de la regió. La política de Rússia no ha estat pas neutral vers el Kirguizistan, on a partir del 1992, les empreses del complex militar-industrial assisteixen a la retirada dels quadres dirigents russos. La crisi econòmica és un dels factors més negatius de l'evolució d'aquest país, el govern del qual és l'únic, amb el Kazakhstan, en distanciar-se de l'autoritarisme dur que s'ha implantat a la resta de l'Àsia central. En tot cas, Akaiev ha aconseguit un suport clarament majoritari a la seva política en el Referèndum celebrat a principis del 1994.

Capital	Superfície
Bixkek, anteriorment	198.500 km ²
Frunze (616.000	Densitat
habitants)	22,4 habitants/km ²
Població	Composició nacional
4.517.300 habitants	Kirguisos: 52,4%
(1992)	Russos: 21,5%
Població urbana	Uzbeks: 12,9%
37,9%	Ucraïnesos: 2,5%
Religions	Alemanys: 2,0%
Dominant: islam sunnita	Tàtars: 2,0%
Altres: ortodoxa	Taxa mortalitat
Taxa natalitat	6,9‰
29,2‰	Migració neta
Taxa de creixement	-85‰
vegetatiu	Mortalitat infantil
22,3‰	29,7‰ (1991)
Esperança de vida en	Habitatge
néixer	12,3 m ² per habitant
69,0 anys (1991)	(1991)
Població per llit	Estructura del treball
d'hospital	per sectors (1990)
81,9 (1991)	Agricultura 32,7%
Producte material net	Indústria 27,9%
(1990)	Serveis 39,4%
6.026,5 milions de rubles	Moneda
1,0% total URSS	Som (s'introdueix
Per sectors (1991)	oficialment l'1 de maig
Agricultura 36,4%	del 1993)
Indústria 53,0%	
Serveis 10,6%	

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Askar Akaiev. Elegit per sufragi universal, per 5 anys.

Constitució

Nova Constitució adoptada el 5 de maig del 1993. No entrarà en vigor fins que acabi el mandat, el 1996, de l'actual Parlament sorgit en el període soviètic.

Parlament (*Uluk Kenesh*)

350 escons. Els ex-comunistes mantenen la majoria.

Últimes eleccions

Eleccions generals el 25 de febrer del 1990. Eleccions presidencials el 12 d'octubre del 1991. A. Akaiev, únic candidat, és elegit amb el 95,3% dels vots. Referèndum sobre la confiança al President, el 30 de gener del 1994: 96% a favor.

Principals partits i moviments polítics

—Erkin (Lliure), Partit Democràtic del Kirguizistan, oposició.

—Moviment Democràtic del Kirguizistan.

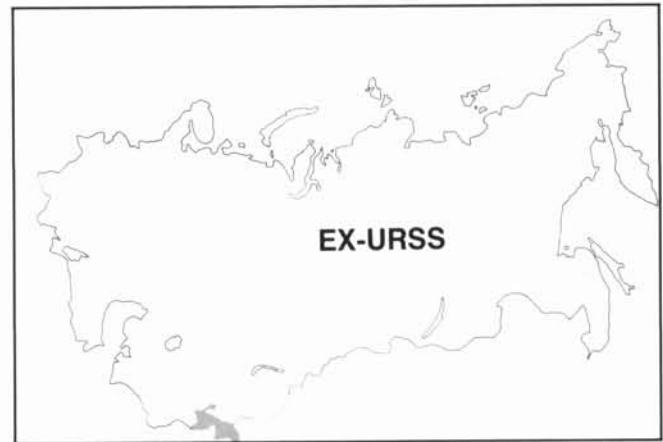
—Ala Democràtica Kirguis.

—Partit dels Comunistes del Kirguizistan.

Llengua oficial

Kirguis

TADJIKISTAN

El Tadjikistan ha estat, dins el si de l'URSS, la república federada més allunyada del «Centre» i amb l'aparell comunista més conservador. Molt abans que en d'altres repúbliques de l'Àsia Central es formen moviments d'oposició. Proper a l'Iran i a l'Afganistan per cultura i per llengua, el Tadjikistan viu de prop la revolució islamista a l'Iran (1979) i, el mateix any, la intervenció soviètica a l'Afganistan. Des de llavors, a la crisi política, econòmica i social que viu la societat s'afegeix una crisi de valors i d'institucions que afecta principalment a una *intelligentsia*, que no fa una altra cosa que accentuar els debats que acompanyen la proclamació de la sobirania, el juny del 1990, i de la independència, el 17 de setembre del 1991.

Des del febrer del 1990, i mentre que en les repúbliques veïnes els conflictes socials tenen gairebé sempre un component interètnic, els esdeveniments sagnants de Duixanbe prenen un caire clarament polític. Els manifestants demanen principalment la dimissió del cap del Partit Comunista Tadjik (produïda el 19 de juliol del 1991). La seu del Comitè Central és atacada el 13 de febrer. Es decreta l'estat d'emergència (mantingut fins el desembre del 1991). Tot això accelera la maduresa política de la societat tadjik, que assisteix al naixement dels tres grans corrents representatius de l'oposició (el nacionalista i el demòcrata, ambdós laics, i l'islàmic).

L'exacerbació de les reivindicacions polítiques, econòmiques i socials provoca manifestacions populars i enfrontaments violents entre, d'una banda, els pro-comunistes, armats

pel propi poder, i de l'altra els opositors islamistes i l'èlit pro-democràtica. Els incidents s'inicien a Duixanbe el 26 de març del 1992. En aquella ocasió la guerra civil és evitada *in extremis* i s'arriba a un compromís, per tal que l'oposició formi un govern de coalició amb R. Nabiev. La regió de Khodjent, però, d'on són originaris nombrosos dirigents comunistes i amb una important comunitat uzbeka, proclamen una secessió i grups de partisans armats per R. Nabiev es refugien al sud del país, feu dels islamistes. És allí on, el dies 27 i 28 de juny, combatents islamistes de la regió de Kurgan Tube ataquen una granja col·lectiva, amb un resultat de 100 morts i 1.500 ferits. Aquest fet suposa l'inici d'una guerra civil que en pocs mesos ha causat la mort de 50.000 persones, segons fons oficials (100.000 segons fonts no-oficials). En els mesos següents es produeix un èxode de 50.000 refugiats cap al nord de l'Afganistan i, a partir del desembre del 1992, cap a les zones altes de Pamir. El 7 de setembre del mateix any, l'oposició havia aconseguit forçar la dimissió de R. Nabiev però els pro-comunistes, forts en el conjunt del país, inicien un setge a Duixanbe, darrer bastió dels opositors. El Parlament tadjik pro-comunista, reunit a Khodjent, forma un nou govern el 9 de desembre del 1992, presidit per Imomali Rakhmonov. La *normalització* endegada a partir d'aquell moment (sagnant repressió i exili dels principals membres de l'oposició) va rebre el suport de Rússia (força d'interposició de la 201ena divisió d'infanteria) i de la minoria uzbeka del Tadjikistan, així com d'Uzbekistan, Kazakhstan i Kirguizistan.

Capital Duixanbe (595.000 habitants)	Superfície 143.000 km ²
Població 5.610.200 habitants (1992)	Densitat 38,5 habitants/km ²
Població urbana 30,9%	Composició nacional Tadjiks: 62,3% Uzbeks: 23,5% Russos: 7,5% (la major part ha abandonat el país a causa de la guerra civil)
Religions Dominant: islam sunnita Altres: ortodoxa	Taxa mortalitat 6°/oo
Taxa natalitat 39,3°/oo	Migració neta -46°/oo
Taxa de creixement vegetatiu 33,7°/oo	Mortalitat infantil 40,6°/oo (1991)
Esperança de vida en néixer 69,4 anys (1991)	Habitatge 9,5 m ² per habitant (1991)
Població per llit d'hospital 93,3 (1991)	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 43% Indústria 21,7% Serveis 35,3%
Producte material net (1990) 5.489,8 milions de rubles 0'7% Total URSS	Moneda Ruble
Per sectors (1990) Agricultura 36,8% Indústria 41,5% Serveis 21,7%	

Institucions polítiques

Cap d'Estat

Imomali Rakhmonov. Designat, el 9 de desembre del 1992, pel Soviet Suprem (Parlament), pro-comunista.

R. Nabiev, elegit el 24 de novembre del 1991 per sufragi universal (amb el 57% dels vots), fou destituït el setembre del 1992.

Constitució

Tadjikistan és l'única república de l'Àsia Central que no ha aconseguit adoptar una nova Constitució. Els preparatius en aquest sentit van ser interromputs per la guerra civil. A l'abril del 1994, el govern ha distribuït un esborrany de la nova Constitució.

Parlament (Soviet Suprem)

230 escons. Estava prevista la seva substitució per un òrgan de transició (*Majlis*) de 80 membres però a causa de la guerra civil encara no s'ha donat cap pas en aquest sentit.

Últimes eleccions

Eleccions legislatives, febrer del 1990, majoria comunista (94%). Eleccions presidencials, novembre del 1991: 57% pel comunista Rakhman Nabiev; oposició unificada obté el 30% dels sufragis.

Principals partits i moviments polítics

—Partit Comunista del Tadjikistan, governamental.

Els partits de l'oposició van ser prohibits el 17 de juny del 1993:

—Partit de la Renaixença Tadjik (*Rastakhiz*), nacionalista laic;

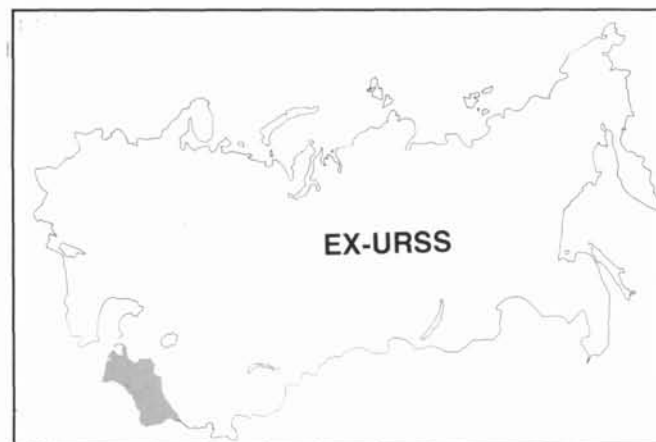
—Partit Demòcrata tadjik, demòcrata laic;

—Partit de la Renaixença Islàmica.

Llengua oficial

Tadjik.

TURKMENISTAN

L'aïllament geogràfic del Turkmenistan i el baix nivell de desenvolupament dels mitjans de comunicació expliquen, en part, la feblesa dels canvis produïts en aquesta regió de l'Àsia Central després de l'inici de la *perestroika*. Els efectes de la colonització russo-soviètica expliquen, també, el conservadurisme profund que regna al Turkmenistan. La manca d'una consciència històrica nacional a causa de les divisions tribals del passat és la raó que, després del 1985, cap moviment nacionalista d'oposició hagi estat constituït.

Així, el Partit Comunista Turkmen s'estableix com a element fort i dominant a les eleccions del Congrés dels Diputats del Poble, el 1989. Només el moviment Arzybirlík, malgrat haver estat prohibit el gener del 1990, intenta, sense molt d'èxit, de formar una alternativa d'oposició democràtica, tot reivindicant una més gran autonomia pels turkmens en el terreny lingüístic i cultural. El Partit Comunista és l'únic a participar a les eleccions del Soviet Suprem i dels Soviets locals el 7 de gener del 1990. Tanmateix, es van dur a terme algunes concessions de caire reformador. El maig del 1990, el turkmen va ser declarat llengua nacional. El 22 d'agost del 1990 el Turkmenistan proclama la seva sobirania política, encara que no declara la seva independència fins el 27 d'octubre.

L'actitud conservadora ha continuat prevalent inclús després de l'intent de cop d'Estat de l'agost del 1991, en què el president turkmen, Saparmurad Niyazov dona el seu suport als colpistes. Alguns líders de l'oposició democràtica són

arrestats i el partit Comunista és rebatejat, quatre mesos més tard, com a partit Demòcrata del Turkmenistan.

El Turkmenistan posseeix grans reserves de gas natural, i conrea un cotó de gran qualitat, cosa que no li impedeix de ser la més pobre de les ex-repúbliques soviètiques. L'exportació es presenta, doncs, com a factor clau del seu desenvolupament. Tercera regió petrolera de l'ex-URSS, interessada a mantenir els seus recursos d'hidrocarburs i a negociar-los millor dins la zona d'influència del ruble, el Turkmenistan ha signat diferents acords bilaterals amb les altres repúbliques ex-soviètiques.

Modelat per l'URSS i ambicionat per l'Iran i Turquia, el Turkmenistan ha observat amb interès el model de les monarquies petroleres del Golf Pèrsic. Les seves perspectives de desenvolupament s'inscriuen, però, en un context regional molt inestable i conflictiu. Per altra banda, el règim autoritari turkmen sens dubte no contribuirà a la maduració democràtica del país, on el culte a la personalitat de Niyazov (que es fa anomenar 'el pare del Turkmenistan') arriba ja a nivells semblants al més pur període soviètic.

Capital Aixkhabad (398.000 habitants)	Superfície 488.100 km ²
Població 3.610.200 habitants (1992)	Densitat 7,8 habitants/km ²
Població urbana 45%	Composició nacional Turkmens: 72% Russos: 9,5% Ukbeks: 9,0 %
Religions Islam sunnita	Taxa mortalitat 7,3°/°°
Taxa natalitat 34,1°/°°	Migració neta -16°/°°
Taxa de creixement vegetatiu 26,8°/°°	Mortalitat infantil 47,0°/°° (1991)
Esperança de vida en néixer 65,9 anys (1991)	Habitatge 11,2 m ² per habitant (1991)
Població per llit d'hospital 87,5 (1991)	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 41,9% Indústria 20,8% Serveis 37,3%
Producte material net (1990) 5.321,4 milions de rubles 1% total URSS	Moneda Manat (s'introdueix oficialment l'1 de novembre del 1993)
Per sectors Agricultura 46,4% Indústria 42,3% Serveis 11,3%	

Institucions Polítiques

Cap d'Estat

Saparmurat Niyazov

Constitució

Adoptada el maig del 1992, preveu un presidencialisme fort. Instaura l'anomenat 'Consell del Poble' (*Khalk Maslakhaty*) com a 'òrgan representatiu suprem del poder popular'. Ni legislatiu ni executiu, aquest òrgan té la funció de supervisar, debatre i aprovar mesures relatives a la vida econòmica i política del país. Està integrat pels 50 diputats elegits, 60 representants directament elegits per districtes, membres del Consell de Ministres, els presidents del Tribunal Constitucional i de la Cort Econòmica Suprema, el fiscal general i dirigents de Consells locals.

Parlament (*Majlis*)

Eleccions legislatives el 7 de gener del 1990, majoria comunista. La nova Constitució preveu un Parlament de 50 escons, per elecció directa i per 5 anys.

Últimes eleccions

Eleccions presidencials el 27 d'octubre del 1990: Saparmurat Niyazov (ex primer secretari del Partit Comunista del Turkmenistan des del 1985) elegit president amb el 93,3% dels vots, i re-elegit, sense cap oposició, el 21 de juny del 1992. Referèndum, el 15 de gener del 1994, sobre la desició del Parlament de prolongar per 5 anys, i sense eleccions, el mandat del president Niyazov: 99,9 a favor.

Principals partits i moviments polítics

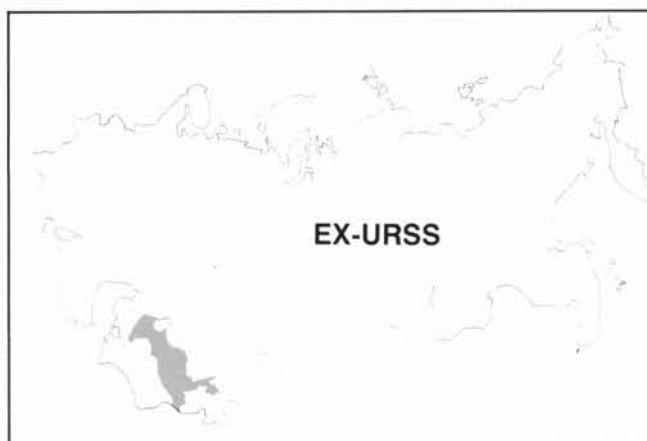
—Partit Democràtic del Turkmenistan (ex-comunista), governamental.

—Agzybirlik (Unitat), també conegut com Front Popular Turkmen.

Llengua oficial

Turkmen

UZBEKISTAN

L'Uzbekistan, que ostentava una de les direccions comunistes locals més corrupta de totes les soviètiques, proclama la seva sobirania el juny del 1989. Després del referèndum per la independència (desembre del 1991), el president Islam Karimov, líder del Partit Democràtic del Poble, successor de l'anterior Partit Comunista, endureix el seu poder utilitzant el paper dels factors nacionalistes i islàmics de la guerra al Tadjikistan per reprimir la seva pròpia oposició. El gener del 1992, tot desafiant les protestes d'aquesta oposició, crea la institució dels governadors (*hakim*), que posa sota la seva autoritat directa tots els nivells de l'administració. Decidit a contenir la pressió dels intel·lectuals nacionalistes i l'onada fonamentalista (*wahhab*), Karimov combina repressió, fins i tot física, i compromís. Així, suspèn el principal partit de la oposició, Birlik (La Unitat), i impedeix que es presenti a les eleccions. Després s'opren a l'opinió pública jurant la constitució sobre el Coran.

Pel que fa a les reformes econòmiques, el president compren que la transició cap a una economia de mercat podria implicar una onada de violència social i opta per una política d'eficàcia per tal d'evitar els efectes que una teràpia de xoc pogués tenir en un teixit social tan fràgil. Promou les inversions estrangeres, multiplicant els contactes amb els països veïns, convidant els més diversos especialistes.

El nou Estat Uzbek, però, està lluny de beneficiar-se de la confiança de la comunitat internacional, que coneix la seva fragilitat interna. A despit de la signatura dels tractats de cooperació, l'Uzbekistan ja no pot comptar amb els subsidis de l'antic 'centre' que tant li calen, i es troba dividit entre la necessitat d'augmentar els seus cultius d'horta i la de potenciar la seva única font d'ingressos, el cotó, del qual, com a mesura de presència, n'ha suspès el proveïment a Rússia.

Amb la revelació mundial de la tragèdia ecològica del Mar d'Aral, s'assisteix a la fi d'una propaganda basada en la prosperitat que havia de venir del monocultiu del cotó ('l'or blanc')

Capital Taixkent (2.100.000 habitants)	Superfície 447.000 km ²
Població 21.671.800 habitants (1992)	Densitat 47,4 habitants/km ²
Població urbana 47%	Composició nacional Uzbeks: 71,4% Russos: 8,3% Tadjiks: 4,7% Kazakhs: 4,1% Tàrtars: 2,0%
Religions Dominant: islam sunnita Altres: ortodoxa, jueva.	Taxa mortalitat 6,2‰
Taxa natalitat 34,6‰	Migració neta -49‰ (1991)
Taxa de creixement vegetatiu 28,4‰	Mortalitat infantil 35,5‰ (1991)
Esperança de vida en néixer 69,2 anys (1991)	Habitatge 15,0 m ² per habitant (1991)
Població per llit d'hospital 81,3 (1991)	Estructura del treball per sectors (1990) Agricultura 39,3% Indústria 24,1% Serveis 36,6%
Producte material net (1990) 23.603 milions de rubles 3,8% total URSS	Moneda Sumcupó (s'introdueix oficialment el 15 de novembre del 1993 i circula paral·lelament al ruble rus).
Per sectors (1990) Agricultura 39,3% Indústria 38,3% Serveis 17,8%	

i l'Uzbekistan cau de l'aparador modèlic de l'islam soviètic per a incorporar-se a un nou Tercer Món afectat per l'atur, la pobresa i els desastres ecològics.

Institucions Polítiques

Cap d'Estat

Islam Karimov. Elegit per sufragi universal per un màxim de dos mandats consecutius de cinc anys.

Constitució

Adoptada el 8 de desembre del 1992, estableix un règim presidencial.

Parlament (Majlis)

Segueix el del període soviètic: 500 escons, dominat pels ex-comunistes. El Parlament previst per la nova Constitució tindrà 250 escons.

Últimes eleccions

Eleccions legislatives el febrer del 1990 (majoria comunista). Comicis previstos per a finals del 1994. Eleccions presidencials el 29 de desembre del 1991: I. Karimov amb el 85,9% dels vots.

Principals partits i moviments polítics

- Partit Popular Democràtic (ex-comunista), partit governamental.
- Birlik (Unitat), no reconegut.
- Erk (Partit Democràtic de la Llibertat), no reconegut.
- Partit del Renaixament Islàmic, no reconegut.

Llengua oficial

Uzbek

Estats de l'antiga URSS en els Organismes Internacionals

Àsia Central				Caucas				Eslaus			Bàltics				
Uzbekistan	Turkmenistan	Tadjikistan	Kirguizistan	Kazajstan	Azerbaijan	Geòrgia	Armènia	Moldova	Rússia	Ucraïna	Bielarús	Lituània	Letònia	Estònia	
■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□	□	Comunitat d'Estats Independents (CEI)
■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Conferència de Seguretat i Cooperació a Europa (CSCE)
■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Consell de Cooperació de l'Atlàntic Nord (CCAN)
□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■	□	■	Consell d'Europa
□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■	■	■	Consell d'Estats Bàltics
■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□	□	□	Consell de Cooperació Econòmica del Mar Negre
■	■	■	■	■	■	□	□	□	□	□	□	□	□	□	Organització de la Cooperació Econòmica
■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Organització de Nacions Unides

Associació per a la Pau (APP)/OTAN: Amb data del primer d'agost han signat tots els Estats excepte Bielarús, Armènia i Tadjikistan.

DCIDOB 48-49. **Evolució de l'antiga URSS.**

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB.

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB

LES RUSSÉS À LA RECHERCHE D'UNE IDENTITÉ NATIONALE/ Charles Urjewicz - Problèmes Politiques et Sociaux, 700, Paris, 1993; pp: 2-45

RUSSIE: LE DÉBAT SUR L'INTÉRÊT NATIONAL/ Marie Mendras - Problèmes Politiques et Sociaux, 694, Paris, 1992; pp: 3-48

UN ÉTAT POUR LA RUSSIE/ Marie Mendras; Alexandre Tsipko; Vladimir Todres (et al.) - Bruxelles, Éditions Complexe, 1992; pp: 13-143

LE CAUCASE DES INDÉPENDANCES (LA NOUVELLE DONNE)/ Claire Mouradian - Problèmes Politiques et Sociaux, 718, Paris, 1993; pp: 2-57

RUSSIA AFTER THE CRISIS/ Robert Arnett; William Jackson; Konstantin Sorokin - Orbis, 1, Connecticut, 1994; pp: 1-41

NACIONES Y ESTADOS EN EL ESTE/ Natalia Zubarevich; Arkadi Popou; Emil Pain (et al.) - Cuadernos del Este, 11, Madrid, 1994; pp: 4-117

LES RELATIONS ENTRE LES PAYS D'EUROPE CENTRALE ET ORIENTALE, L'EX-URSS ET LE MOYEN-ORIENT DE 1985 1993/ Nadège Ragaru; Françoise Barry - Le Courrier des Pays de l'Est, 386, Paris, 1994; pp: 3-33

REPÈRES ÉCONOMIQUES POUR L'EX-URSS EN 1993/ Marie-Agnès Crosnier - Le Courrier des Pays de l'Est, 386, Paris, 1994; pp: 37-46

LES RUSSÉS DANS LES EX-RÉPUBLIQUES SOVIÉTIQUES/ Michèle Kahn - Le Courrier des Pays de l'Est, 376, Paris, 1993; pp: 3-20

L'ÉTAT DE TOUTES LES RUSSIES (LES ÉTATS ET LES NATIONS DE L'EX-URSS)/ Jean Radvanyi; Alain Blum; Marc Ferro (et al.) - Paris, Éditions La Découverte, 1993; pp: 15-435

SECURITY RISKS IN RUSSIA AND THE CIS: A CASE STUDY/ Sergei Medvedev - The International Spectator, 1, Roma, 1994; pp: 53-88

LA RUSSIE: UNE HÉGÉMONIE EURASIENNE?/ Gerhard Simon - Politique Étrangère, 1, Paris, 1994; pp: 29-48

LE FACTEUR RUSSE DANS LA POLITIQUE DE SÉCURITÉ UKRAÏNIENNE/ Olga Alexandrova - Politique Étrangère, 1, Paris, 1994; pp: 49-60

CAUCASE: LE RETOUR DE LA RUSSIE/ Stéphane Yérasimos - Politique Étrangère, 1, Paris, 1994; pp: 61-86

LA POLITIQUE ÉTRANGÈRE DES ÉTATS BALTES/ Riina Ruth Kionka - Politique Étrangère, 1, Paris, 1994; pp: 87-98

RUSSIE: LE CHEMIN DES TOURMENTS/ Georges Sokoloff - Politique Internationale, 63, Paris, 1994; pp: 209-216

UCRAÏNE, UN PAIS EN BUSCA DE ESTADO/ Ignacio Rupérez - Política Exterior, 38, Madrid, 1994; pp: 133-145

CIVIL RECONSTRUCTIONS OF MILITARY TECHNOLOGY: THE UNITED STATES AND THE RUSSIA/ Tarja Cronberg - Journal of Peace Research, 2, Oslo, 1994; pp: 205-218

THE ROAD TO POST-COMMUNISM ; INDEPENDENT POLITICAL MOVEMENTS IN THE SOVIET UNION 1985-1991/

Geoffrey A. Hosking ; Jonathan Aves ; Peter J.S. Duncan - Pinter Publishers, London, 1992; pp: 1-225

LOCAL POWER AND MARKET REFORM IN THE FORMER SOVIET UNION/ Philip Hanson - RFE/RL Studies, Munich, 1993; pp: 1-87

THE MAKING OF FOREIGN POLICY IN RUSSIA UNDER YELTSIN/ Suzanne Crow - RFE/RL Studies, Munich, 1993; pp: 1-78

LES PARTIS POLITIQUES EN RUSSIE/ Roberte Berton-Hogge - Problèmes Politiques et Sociaux, 706, Paris, 1993; pp: 2-51

DÉMOGRAPHIE ET POLITIQUE EN RUSSIE/ Alain Blum - Problèmes Politiques et Sociaux, 711, Paris, 1993; pp: 2-45

LES SYNDICATS EN RUSSIE/ Myriam Désert ; Alexis Berelowitch - Problèmes Politiques et Sociaux, 724, Paris, 1994; pp: 2-50

1992 : EXPERIMENTING WITH DEMOCRACY/ Patrick Moore; Erik Whittlock; J.F. Brown (et al.) - RFE/RL Research Report, 1, Munich, 1993; pp: 1-113

RUSSIA AT THE CROSSROADS/ Iain Elliot; Suzanne Crow; Alexander Rahr (et al.) - RFE/RL Research Report, 20, Munich, 1994; pp: 1-117

THE POLITICS OF INTOLERANCE/ J.F. Brown; Edith Oltay; Sharon Fisher (et al.) - RFE/RL Research Report, 16, Munich, 1994; pp: 1-101

POST -SOVIET ARMIES/ Peter Almquist; Bess Brown; Vladimir Socor (et al.) - RFE/RL Research Report, 25, Munich, 1993; pp: 1-104

LECTURES RECOMANADES

- RFE/RL RESEARCH REPORT/ RFE/RL Research Institute-Munich

- LE COURRIER DES PAYS DE L'EST/ La Documentation Française - Paris

- NOTES ET ÉTUDES DOCUMENTAIRES/ La Documentation Française - Paris

- PROBLÈMES POLITIQUES ET SOCIAUX/ La Documentation Française - Paris

- CENTRAL ASIAN SURVEY/ Society for Central Asian Studies - Oxford

L'URSS: RÉGIONS ET NATIONS/ Jean Radvanyi - Paris, Éditions Masson, 1990; pp: 11-294

- DICTIONNAIRE DES NATIONALITÉS ET DES MINORITÉS EN U.R.S.S./ Roger Caratini - Paris, Éditions Larousse, 1990; pp: 7-272

- ATLAS DES PEUPLES D'EUROPE CENTRALE/ André Sellier; Jean Sellier - Paris, Éditions La Découverte, 1991; pp: 9-187

PUBLICACIONS D'INTERÈS

- KEESING'S RECORDS OF WORLD EVENTS/ United Kingdom

- DOCUMENTS D'ACTUALITÉ INTERNATIONALE/ La Documentation Française - Paris